

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

ŞİKAYET NO : 2016/737

KARAR TARİHİ : 14/07/2016

RET KARARI

ŞİKAYETÇİ

: 1)
2)

ŞİKAYETÇİ VEKİLİ

: -

ŞİKAYET EDİLEN İDARE

: 1) Şırnak Valiliği
2) İçişleri Bakanlığı (Resen)

ŞİKAYETİN KONUSU

: Şırnak ili Cizre ilçesinde 14/12/2015 tarihinden itibaren aralıksız olarak uygulanan sokağa çıkma yasağı kapsamında, 23/01/2016 tarihinde Cudi Mahallesiinde güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu yaralanan çok sayıda kişinin Bostancı Sokak No:23 adresinde bir binanın bodrum katında mahsur kaldıkları; hastaneye sevklerinin yapılmadığı; bu süreçte kendilerinden en son 30/01/2016 günü haber alındığı iddia ve şikayet edilerek, söz konusu olayın araştırılması, sorumlularının tespit edilmesi ve yaşam hakkı başta olmak üzere hak ihlallerinin giderilmesini teminen gerekli tedbirlerin alınması talep edilmektedir.

ŞİKAYET BAŞVURU TARİHİ

: 16/2/2016

I. USÛL

A. Şikâyet Başvuru Süreci

1. Şikâyet başvuruları, 25/01/2016 tarihinde faks yoluyla iletilen, aynı tarih ve 936 sayı ile kayıt altına alınan dilekçe ve 16/02/2016 tarihinde resmi postayla iletilen, aynı tarih ve 1836 sayı ile kayıt altına alınan gerçek kişiler için şikâyet başvuru formu doldurulmak suretiyle yapılmıştır.

2. Şikâyet başvurularının karara bağlanması için, 14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası ile 28/3/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun

Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve İmza Yetkileri Yönergesinin 7 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca, şikâyetin incelenmesine ve araştırılmasına geçilmiş olup, 2016/737 şikâyet sayılı “RET” önerisiyle Kamu Başdenetçisi’ne sunulmuştur.

B. Ön İnceleme Süreci

3. “İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması için Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler/Paris Prensipleri”nin, ulusal kuruluşların yetkileri ve görevlerini düzenleyen ilk bölümünün 3 üncü maddesi (bkz.p.20), 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun “Kurumun görevi” başlıklı 5 inci maddesi (bkz.p.25.1) ile “Başvuru ve usulü” başlıklı 17 inci maddesi (bkz.p.25.2) ve Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin “Şikâyet hakkı” başlıklı 7 nci maddesi (bkz.p.27.1) hükümleri uyarınca:

Şikâyet başvurularında iddia edilen hak ihlallerinin “temel hak ve özgürlüklere”, “insan haklarına” ve “kamuyu ilgilendiren genel konulara” yönelik olduğu; Paris Prensipleri uyarınca Ombudsmanlık Kurumlarının “insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin konularda görüş bildirme, yürürlükteki mevzuatın ve uygulamaların insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ve mekanizmalarla uyumlu hale getirilmesi ve hayata geçirilmesi için idari önlemlerin alınmasını veya değiştirilmesini tavsiye etme” görevi olduğu; Kamu Denetçiliği Kurumunun “bireysel başvuru” esasına dayalı olarak inceleme ve araştırmasını yaptığı, bu doğrultuda söz konusu hak ihlalleri iddialarına istinaden dosyasında mevcut bilgi ve belgelerden başvuru sahiplerinin gerek Anayasa Mahkemesi gerekse de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde şikâyet konusuna ilişkin görülmekte olan veya karara bağlanmış uyuşmazlıklarının olmadığı; konunun aciliyetine ve önemine binaen idari başvuru yolları tüketilmesi koşulu aranması durumunda telafisi güç veya imkânsız zararların meydana gelebileceği hususları gözetilerek, Kurumun görev alanına giren başvuru hakkında menfaat ihlali ve idari başvuru yolları tüketilmesi koşulları aranmaksızın inceleme ve araştırma aşamasına geçilmesine karar verilmiştir.

4. Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22 nci maddesinin dördüncü fıkrasına istinaden (bkz.p.27.2);

Şikâyet konusuna ilişkin verinde inceleme ve araştırma yapmak mümkünse de, sokağa çıkma yasağı kapsamında gerçekleşen insan hakları ihlali iddialarına ilişkin olarak başvuru sahipleri tarafından bu iddialarını doğrulayıcı hiçbir somut bilgi, belge dosyası kapsamında sunulmadığından, bölgede kısmen sokağa çıkma yasaklarının da devam ettiği ve bu yasağın bireyler gibi devlet kurumlarını da bağladığı gözetildiğinde, bu sıcak ortamda bölgeye gidilerek tarafların dinlenmesinin sağlıklı olmayacağı, soğuma evresinin beklenmesi gerektiği değerlendirilmiş ve olay mahalline gidilmemiştir.

5. Hakkında inceleme ve araştırma kararı verilen 2016/340 ve 2016/737 şikâyet sayılı başvuruların aynı sebep ve konudan doğduğu ve biri hakkında verilecek kararın diğerini etkileyecek nitelikte olduğu sonucuna varıldığından, 2016/340 sayılı dosyanın şikâyet kaydı kapatılarak 2016/737 şikâyet sayılı dosyada birleştirilmesine; inceleme ve araştırmanın bu dosya üzerinden yürütülmesine ilgili Yönetmeliğin 22 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca karar verilmiş olup, şikâyetlerin süresinde yapıldığı, diğer ön inceleme konularında da bir eksikliğin bulunmadığı, bu nedenle şikâyetlerin incelenmesine ve araştırılmasına engel bir hususun olmadığı tespit edilmiştir.

II. OLAY VE OLGULAR

A. Şikâyetçilerin Konu Hakkındaki Açıklamaları ve İddiaları

Başvuru dilekçelerinde ifade edildiği şekliyle:

6. Derneğini temsilen Genel Başkan .. 25/1/2016 tarihli başvurusunda özetle, Şırnak ili Cizre ilçesinde 14/12/2015 tarihinden itibaren aralıksız olarak sokağa çıkma yasağının devam ettiğini; bu süre zarfında 66 sivilin hayatını kaybettiğini, bu ölümlerin, güvenlik kuvvetlerinin açmış olduğu ateş nedeni ile olduğuna dair kuvvetli belirtilerin bulunduğunu; sokağa çıkma yasağının devam ettiği Cizre’de yaralı sivillerin hastaneye kaldırılmayıp ölüme terk edilmeleri üzerine bu kişiler adına avukatları tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) ihtiyati tedbir talepli başvuru yapıldığını fakat AİHM tarafından verilen ihtiyati tedbir kararlarının Türkiye Cumhuriyeti tarafından uygulanmadığını; 23/1/2016 tarihi sabahından itibaren Cudi Mahallesi Bostancı Sokakta bulunan 23 numaralı apartmanın bodrum katına sığınan 28 yaralının kurtarılmayı beklediğini; güvenlik kuvvetlerinin ateşi kesip, olay yerine ambulansların intikalini sağlaması gerekirken ambulans girişine izin vermediğini; yaralı sivillerin tahliye edilmemesinin hiçbir şekilde izah edilemeyeceğini, bu kişilerin kanun nazarında şüpheli olması durumunda dahi sağ salım yakalanıp tedavilerinin ardından adalete teslim edilmelerinin gerektiğini; burada doğrudan doğruya bu kişilerin öldürülmesine yönelik bir devlet eylemi ile karşı karşıya olunduğunu iddia ve şikâyet ederek, olay yerine ambulansların intikalinin sağlanmasını ve yaralıların kurtarılmaları için devlet görevlilerinin uyarılmasını Kurumumuzdan talep etmiştir.

7. ... 16/2/2016 tarihli başvurusunda özetle, Şırnak ili Cizre ilçesinde, 14/12/2015-11/02/2016 tarihleri arasında uygulanan sokağa çıkma yasağı esnasında 23/1/2016 tarihinde gerçekleşen çatışmadan kaçan, aralarında yaralı ve çocukların da bulunduğu 31 sivil vatandaşın Cudi Mahallesi Bostancı Sokakta bulunan 23 numaralı apartmanın bodrum katına sığındıklarını; ambulans beklediklerini ancak güvenlik görevlilerince İçişleri Bakanlığının dahi talimatlarına uyulmayarak ambulans geçişlerine izin verilmediğini ve bu kişilerden halihazırda 24’ünün akıbetinin belli olmadığını; kişilerin isimlerinin M.Y., D.A., A.F.K., M.V., T.Ç., R.E., İ.B., S.P., F.K.N, R.A., F.D., S.Ş., B.D., R.İ., M.D., K.Y., O.G., İ.G., F.Y., F.S., M.A., S.U., H.A. ve G.Ü. olduğunu; kişiler ile iletişiminin 30/1/2016 günü saat 12.31 itibarıyla kesildiğini; konu ile ilgili olarak diğer milletvekilleri ile birlikte İçişleri Bakanlığı nezdinde bir dizi temaslarda bulduklarını ancak bir netice alamadıklarını, bu durumun “yaşam hakkı”, “sağlık hakkı”, “özgürlük ve güvenlik hakkı” gibi temel insan haklarını ihlal ettiğini iddia ve şikâyet ederek, söz konusu olayın ve 24 kişinin akıbetinin ne olduğunun araştırılmasını, sorumluların belirlenmesini ve hak ihlallerinin önüne geçilmesini teminen gerekli tedbirlerin alınmasını Kurumumuzdan talep etmiştir.

B. İdarenin Şikâyete İlişkin Açıklamaları

8. Şikâyet başvurusuna konu iddialar hakkında bilgi-belge talebimize istinaden Şırnak Valiliğinin .../2016 tarihli ve ... sayılı ve .../2016 tarihli ve ... sayılı yazıları ve eklerinde özetle;

8.1. PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca açılmış hendeklerin kapatılması, barikat ve mevzilerin yıkılması, tuzaklı el yapımı patlayıcı düzeneklerin bertaraf edilmesi, PKK/KCK terör örgütü ve örgütün silahlı aparatlarından ÖS/YDG-H (Öz Savunma/Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi) mensuplarının etkisiz hale getirilmesi/yakalanması için Şırnak Valiliği Cizre ilçesinde sokağa çıkma yasağının 14/12/2015-02/03/2016 tarihleri arasında tam gün esasına göre uygulandığı, 02/03/2016 tarihinden itibaren ise 19:30-05:00 saatleri arasında uygulanmaya devam ettiği;

8.2. Şikayet başvurusunda ismi geçen şahıslar için, Milletvekili F.S.'in 23/01/2016 tarihinde 112 Acil Yardım Hattını arayarak yaralı şahısların Caferi Sadık Sokakta olduğu yönünde ihbarda bulunduğu (CD-1/ses kayıtları), İ.B.'in ise 30/01/2016 tarihinde 112 Acil Yardım Hattını arayarak yaralı şahıslarla birlikte Cudi Mahallesi Caferi Sadık Sokakta bulunduğunu belirttiği (CD-1/ses kayıtları) ve yaralı şahıslar için ambulans talep ettiği;

8.3. İlçe Emniyet Müdürlüğü kayıtlarında, 30/1/2016 tarihinde 155 Polis İmdat Hattını arayan 112 Acil Çağrı Merkezi görevlisinin, Cudi Mahallesi Nusaybin Caddesi üzerinde bulunan Abdulceliloğlu petrol arkasında yaralı şahısların olduğunu ve bu yaralı şahıslardan İ.B.isimli şahsın kendilerini aradığını ve şu an hatta olduğunu bildirmesi üzerine, kendilerini arayan şahsın telefon numarasının ve hangi bölgeden arama yapıldığının sistemlerine düşüp düşmediği sorulduğunda aramanın SIM kartı çıkarılmak suretiyle yapıldığı, bu nedenle buldukları bölgenin sisteme düşmediği, arayan İ.B. isimli şahsın buldukları yerin adresini tam bilmediği, buldukları yerde kendisi de dahil 16 yaralı şahsın olduğu, 7'sinin durumunun ağır olduğu, 6 şahsın ise eks olduğunun belirtildiği ve dışarıya çıkmak istediklerini bildirdiği;

8.4. Gün içerisinde 112 Acil Çağrı Merkezi ile iletişime geçen İ.B. ile çağrı merkezi aracılığı ile ve aynı gün Milletvekili F.S. ile yapılan görüşmeler neticesinde yardım talebinde bulunan ve yaralı olduğu iddia edilen kişilerin bulunduğu bölgede BTÖ mensupları ile Emniyet ve Askeri güçler arasında sıcak çatışmaların devam ettiği, ellerini kaldırıp dışarı çıkmaları halinde bu bölgede hazır bulunan 112 Acil Ambulans araçları ile güvenliklerinin sağlanarak hastaneye sevklerinin yapılacağı yönünde bilgi verildiği, ancak belirtilen ve ilerleyen tarihlerde yaralıların bulunduğu iddia edilen bölgeden çıkan olmadığı, 112 Acil Yardım Hattı ve Emniyet yetkililerinin aralarında yaptıkları görüşmeler neticesinde bölgede tespit edilen güvenli alanlara yaralıları almak üzere defalarca ambulans sevk edildiği ve güvenli bölgelerde bekletildiği ancak yaralıların ambulanslara intikal ettirilmediği (CD-1/ses kayıtları);

8.5. Bölgede bölücü terör örgütü mensuplarının (BTÖ) patlayıcılarla tuzakladığı çukurlar ve barikatlar olması, bölgeye yaklaşan güvenlik güçlerine devamlı surette bölücü terör örgütü mensuplarınca ateş açılması nedeni ile ve 112 sağlık personelinin can güvenliği de göz önünde bulundurularak bölgede ancak belirli noktalara kadar ambulansların gönderilmesinin mümkün olduğu, ihbarın yapıldığı bölgeye çok yakın mesafede bekletilen ambulans araçlarına hiçbir yaralının intikal ettirilmediği;

8.6. Yaralı şahısların bulunduğu iddia edilen bölgede 30/01/2016 günü saat 13:37 sıralarında yürütülen operasyonlar kapsamında Cudi Mahallesinde faaliyette bulunan ...12 unsurlarınca BTÖ mensuplarının askeri yetkililer tarafından hazırlanan haritaya göre (Bostancı No:23),, olarak numaralandırılan binaları yakarak kaçıtları;

8.7. Şikayet başvurusunda belirtilen Cudi Mahallesi Bostancı Sokak No: 23 numaralı yer (....) olarak anılan bina, eklentileri ve müştemilatında 12/02/2016 tarihinde güvenlik birimlerince yapılan aramalar neticesinde:

8.7.1. Bölücü terör örgütüne mensup 26 kişinin cesedine ulaşıldığı; bu kişilerin yapılan otopsilerinin ardından cenazelerinin aile yakınlarına teslim edildiği; aynı adreste ayrıca,

8.7.2. 1 adet yanık halde Aselsan Cobra marka el telsizi,

8.7.3. 1 adet Samsung marka kapaklı cep telefonu,

8.7.4. Fujika marka üzeri bantlı 4 adet pil,

8.7.5. 1 adet "HATSAN ESCORT" ibareli seri numaralı yanmış ve hasarlı av tüfeği,

- 8.7.6.** 1 adet “HUĞLU” ibareli yanmış ve hasarlı av tüfeği,
- 8.7.7.** 1 adet “JAGUAR DELUX” ibareli seri numaralı yanmış ve hasarlı av tüfeği,
- 8.7.8.** 1 adet seri numarası tespit edilemeyen AK 47 marka Kaleşnikov tüfek, tüfeğe takılı halde 1 adet şarjör, şarjöre basılı halde 27 adet Kaleşnikov fişegi ve silahın atım yatağında 1 adet Kaleşnikov fişegi,
- 8.7.9.** 1 adet askeri kamuflaj renkli hücum yeleği,
- 8.7.10.** 2 adet el bombası (uzman ekipçe olay yerinde imha edilmiştir),
- 8.7.11.** 2 adet AK 47 Kaleşnikov tüfek şarjörü ve şarjörlere basılı halde toplamda 60 adet fişegin ele geçirildiği;
- 8.8.** 10/02/2016 ve 17/02/2016 tarihlerinde bağlantılı diğer adreslerde yapılan aramalarda da benzer mühimmatın (Kaleşnikov marka silah, BK 4534 marka tabanca, el bombası, hücum yeleği, örgütsel nitelikte basılı metin, acil tıp metal çantası, enjeksiyon malzemesi, cep telefonu, dizüstü bilgisayar vb.) ele geçirildiği (tek tek sayılmak suretiyle belirtilmiştir),
- 8.9.** Şikayet başvurusunda isimleri geçen ve açık kimlikleri tespit edilen şahıslardan M.Y., D.A., A.F.K., T.Ç., R.E., İ.B., F.K., R.A., S.Ş., B.D., R.İ., M.D., K.Y. ve İ.G. isimli şahısların ölü olarak Cudi Mahallesi Bostancı Sokak No:23 sayılı adres ve çevresindeki binalarda etkisiz hale getirilerek ele geçirilen BTÖ mensuplarından olduğu, bölgede ölü olarak ele geçirilen diğer bölücü terör örgütü mensuplarına ait kimlik tespiti çalışmalarının devam ettiği;
- 8.10.** Şikayet başvurusunda isimleri bulunan M.Y., F.Y., S.U., R.A., M.D. ile bu şahıslarla birlikte Bostancı Sokak No:23 sayılı adreste olduğu beyan edilen M.A., M.E., A.Y., A.Z., İ.K., F.Ö., M.T., A.Y. ve S.I. isimli şahısların da aralarında bulunduğu 14 kişi için Anayasa Mahkemesine 2016/1652 sayı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine 5317/16 başvuru numarası ile **tedbir talepli** bireysel başvurularda bulunduğu, ilgili mahkemelerce bu **taleplerin reddedildiği**;
- 8.11.** Şikayet başvurusunda ismi bulunan F.K. ile birlikte Bostancı Sokak No:23 sayılı adreste bulunduğu beyan edilen V.Ç. isimli şahıs için Anayasa Mahkemesine F.B. ve Diğerleri 2016/2602 sayılı ile tedbir talepli bireysel başvuruda bulunduğu, ilgili mahkemeye **tedbir talebinin reddine karar verildiği**;
- 8.12.** 14/02/2015 tarihinde başlayan operasyonlar kapsamında ve ayrıca gerçekleşen terör eylemleri sonucu ve bu terörist eylemlerle mücadelede, 07/03/2016 tarihi **itibarıyla 42 güvenlik görevlisinin şehit olduğu; sivil ölüm ve yaralanmanın gerçekleşmediği**;
- Hususları belirtilmiş ve şikayet başvurusunda adı geçen şahıslar hakkında şikayete konu olay ile ilgili olarak Haber Merkezi Görevlileri tarafından farklı zaman aralıklarında hazırlanan 7 adet tutanak ve 112 görevlilerinden temin edilen 6 adet tutanak ile Milletvekili F.S. ve İ.B. ile yapılan **112 Acil Yardım Hattı konuşma kayıtları Kurumumuza iletilmiştir.**
- 9.** 12/4/2016 tarihli ve ve sayılı yazılarımızla, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığında şikayet başvurusuna konu iddialar hakkında şikayet başvuru sahiplerinin Anayasa Mahkemesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvurularının olup olmadığı; halihazırda Mahkemelerine sokağa çıkma yasakları hakkında tedbir talepli kaç adet bireysel başvuru olduğu; bunlardan kaç adeti için tedbir kararı verildiği ve halihazırda uygulanmakta olan tedbir kararının bulunup bulunmadığı sorulmuştur.
- 9.1. Anayasa Mahkemesi Başkanlığının 13/4/2016 tarihli ve 2016/.... muhabere sayılı cevabi yazısı ve eklerinin incelenmesinden:** Şikayetçilerden Derneği adına Genel Başkan ..

tarafından, 29/1/2016 tarihli ve 2016/1901; 17/04/2015 tarihli ve 2015/6540 ve 15/04/2013 tarihli ve 2013/2497 başvuru numarasıyla, ... tarafından, 15/12/2015 tarihli ve 2015/19545; 02/03/2015 tarihli ve 2015/3794 ve 04/02/2014 tarihli ve 2014/1474 başvuru numarasıyla yapılan başvuru formlarının incelenmesinden **somut olaya konu şikayet ve talep ile ilgili olarak herhangi bir başvurunun bulunmadığı hususları tespit edilmiştir.** Yazıda ayrıca sokağa çıkma yasağı kapsamında 16 adet bireysel başvuruda bulunduğu, tedbir talebinin kabulüne karar verilen bir dosya olmadığı belirtilmiştir.

9.2. Adalet Bakanlığının 14/4/2016 tarihli cevabi yazısında, şikayet başvurucuları hakkında Hükümetimize tebliğ edilmiş bir başvuru bulunmadığı belirtilmiş ve AİHM'ye yapılan tedbir başvurularını gösterir tablonun incelenmesinden, 32 adet tedbir talepli başvurunun olduğu; bunlardan 26'sının reddedildiği; 5'inin kabul edildiği (4'ünün ölüm [H.P., M.T., S.A., C.K.], 1'inin [H.Ö.] hastaneye sevk nedeniyle kaldırıldığı); 1'i (A.P. ve Derneği) hakkında henüz karar verilmediği tespit edilmiştir.

C. Olaylar

10. Temmuz 2015 tarihinden itibaren terör eylemlerinde, özellikle bölücü terör örgütü PKK'nın eylemlerinde belirgin bir artış meydana gelmiş, Ağustos ayı içinde çeşitli tarihlerde ülkenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer alan bazı il ve ilçelerde özerklik/öz yönetim ilan edilmiş¹, güvenlik güçleri ile terör örgütü üyeleri arasında sıcak çatışmalar yaşanmıştır. Bu süreçte, terör örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması ve bozulan kamu düzeni ve güvenliğinin yeniden tesisi gerekçeleriyle mülki amirler tarafından Ağustos 2015 tarihinden itibaren belirli aralıklarla ve bir sonraki duyuruya kadar olmak üzere geçici olarak sokağa çıkma yasakları ilan edilmiştir.

11. Şikayete konu **Şırnak Valiliğince** Cizre'de 14/12/2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş olup Cizre Kaymakamlığının anılan yasağa ilişkin duyurusu şöyledir:

“İlçemiz merkezinde Bölücü Terör Örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesi, bölücü terör örgütü mensupları tarafından mayın ve patlayıcılarla tuzaklanmış barikat ve hendeklerin bertaraf edilmesi ve vatandaşlarımızın can, mal güvenliğinin ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi gereğince 14.12.2015 günü saat: 23:00' ten itibaren sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Bölücü Terör Örgütünün vatandaşlarımızın başta yaşam hakkı olmak üzere özgürlük, güvenlik, mülkiyet gibi temel hak ve hürriyetlerini hedef alan saldırılar gerçekleştirdiği mayınlı, patlayıcı tuzaklı barikat ve hendekler yaptığı bu eylemlerle vatandaşlarımızın gündelik yaşamını sürdürmesini ve başta sağlık olmak üzere temel kamu hizmetlerinden faydalanmasını engellediği ve vatandaşlarımıza her türlü maddi ve manevi zararlar verdiği kamuoyumuzun malumlarıdır.

İlçemiz merkezinde vatandaşlarımızın temel hak ve hürriyetlerini kullanabileceği huzur ortamını ve kamu düzenini sağlamak maksadıyla vatandaşlarımıza her türlü maddi ve manevi destek sağlanacaktır.”

12. Şırnak ili Cizre ilçesinde sokağa çıkma yasağı 14/12/2015-02/03/2016 tarihleri arasında tam gün esasına göre uygulanmıştır. Şikayetçiler 25 Ocak ve 16 Şubat tarihli başvurularında, 23/1/2016 tarihinde gerçekleşen çatışmadan kaçan çok sayıda sivil vatandaşın Cudi Mahallesi Bostancı Sokakta bulunan 23 numaralı apartmanın bodrum katına sığındıklarını, ambulans beklediklerini ancak ambulans geçişlerine izin verilmediğini, ismini verdikleri (bkz.p.7) kişiler ile iletişimlerinin

30/1/2016 günü saat 12.31 itibarıyla kesildiğini bu durumun yaşam hakkı, sağlık hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı gibi temel insan haklarını ihlal ettiğini iddia ve şikayet etmişlerdir.

13. Söz konusu iddialara istinaden Şırnak Valiliği tarafından resmi internet sitesinde 27/1/2016 ve 30/1/2016 tarihlerinde basın duyuruları yayımlanmıştır.

13.1. Valiliğin 27/01/2016 tarihli basın duyurusu:

“İlimiz Cizre ilçesinde vatandaşlarımıza yönelik 112 acil servis ve diğer sağlık hizmetleri titizlikle ve aralıksız yürütülmektedir. Bu çerçevede 112 acil servis hizmetlerine gelen çağrılara ilgili sağlık personelimizce anında cevap verilmekte ve gereği yerine getirilmektedir.

Bu bağlamda bazı basın yayın organlarında ve sosyal medyada; Cizre de bir evin bodrumunda bulunduğu iddia edilen 30 yaralıya ambulans gönderilmesine izin verilmediği yönünde çıkan haberlerin tamamı asılsız ve gerçek dışıdır.

Konu ile ilgili olarak:

*Bölücü Terör örgütünün yaptığı patlayıcı tuzaklı barikatlar, hendekler ve ambulanslarımızla sağlık görevlilerimize yönelik silahlı saldırılar nedeni ile bahse konu adrese ambulanslarımız intikal edememiştir. **Bu bakımdan ambulanslarımız en yakın yere intikal ettirilmiş ve varsa yaralıların bu noktaya getirilmesi istenilmiş, ancak tüm çabalarımıza rağmen yaralılar ve arayanlar tarafından bu çağrımıza olumlu cevap verilmemiştir.***

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

13.2. Valiliğin 30/01/2016 tarihli basın duyurusu:

“İlimiz Cizre ilçesinde vatandaşlarımıza yönelik sağlık hizmetleri 112 acil servis ve diğer sağlık birimlerince özenle ve aralıksız yürütülmektedir.

Bölgede terör örgütü ile mücadele esnasında bölücü terör örgütünün yaptığı patlayıcı tuzaklı barikatlar, hendekler ile ambulanslarımız ve sağlık görevlilerimize yönelik silahlı saldırılar, sağlık hizmetlerinde personel ve ekipmanımıza büyük zorluklar yaşatmasına rağmen, sağlık ekiplerimiz büyük bir gayretle görevlerini yerine getirmektedirler.

*Bu bağlamda; güvenlik kuvvetlerimizin terörle mücadeleye yoğun bir şekilde devam etmesine rağmen, bölgede bir evin bodrumunda bulunduğu iddia edilen yaralılarla ilgili olarak, yaralıların yanından aradığını iddia eden ve ambulansların gelmesi halinde buldukları bodrumdan çıkarak ambulanslara geleceğini ifade eden kişinin talebi üzerine, **bahse konu yerin yakınına kadar 10 ambulansın yanı sıra Cizre ve Şırnak Belediyelerine ait 2 hasta nakil aracı gönderilmiş, gelmeleri halinde kendilerinin sağlıklı bir şekilde hastaneye intikal ettirilecekleri söylenmiş ancak önceki günlerde olduğu gibi saatlerce beklenmesine rağmen gelmemişlerdir.***

Konu ile ilgili her türlü çalışma yapılmış ancak iddia edilen yaralılardan olumlu bir cevap alınamamıştır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

14. Şikayet başvurusunda adı geçen şahıslar hakkında şikayete konu olay ile ilgili olarak Milletvekili F.S. ve söz konusu binanın bodrum katında mahsur kaldığı iddia edilen kişiler arasında yer alan İ.B.ile yapılan 112 Acil Yardım Hattı **konuşma kayıtları** ile 112 ve 155 hattı arasında geçen konuşma kayıtlarının incelenmesi neticesinde olaylar aşağıda **özetlenmiştir:**

14.1. 23/1/2016 tarihli ses kayıtlarından, terör örgütü mensuplarıyla güvenlik kuvvetleri arasında sıcak çatışmanın devam ettiği; F.S. tarafından 112 Acil Çağrı Merkezine yardım talepli

başvuru yapıldığı ancak yaralıların bulunduğu yere ilişkin tam adres verilmediği, Cudi Mahallesi Caferi Sadık Sokakta 12-15 yaralının olduğunun ifade edildiği; 112 tarafından güvenli bölge olarak tayin edilen Abdülceliloğlu petrolün yanına yaralıların taşınabilme durumu ile ilgili S.'dan teyit alındıktan sonra 3 ambulansın bölgeye yönlendirildiği; 112 ekiplerinin olay yerine güvenle intikallerini sağlamak için alandaki polislerden bölgenin güvenli olup olmadığı hususunda teyit istenmesi üzerine polislerin, olay yerine kendilerinin dahi zırhlı araçla giremediklerini, şarapnel parçalarının düştüğünü, olay yerine girip girmeme konusunda kararın 112 ekiplerine bırakıldığını belirttikleri; 112 ekiplerince Komuta Kontrol Merkezinde görevli nöbetçi hekimle yapılan görüşme neticesinde olay yeri güvenli olmadığından bölgeye girmemeleri talimatını aldıkları ancak yakın yerde ambulansların bekletildiği; yaralıların güvenli bölgeye indirilmediği için ekiplerin geri çekildiği anlaşılmıştır.

14.2. 24/1/2016 tarihli ses kayıtlarından, terör örgütü mensuplarıyla güvenlik kuvvetleri arasındaki sıcak çatışmanın devam ettiği; 112 tarafından F.S.'in aranarak yaralıların durumu hakkında bilgi istendiği, 27 yaralının olduğu 3 kişinin de öldüğü ve M.Y.'in ağır yaralı olduğunun belirtildiği ancak yaralıların buldukları yere ilişkin tam adres verilmediği; F.S.'dan vaka bilgisi almak için bodrumda bulunan şahısların telefon numarasının ısrarla istenmesi üzerine 3 şahsa ait telefon numaralarının verildiği; 112 tarafından M.Y.'in arandığı, kendisine otopar mevkiinde bir Sağlık Bakanlığı bir de Cizre belediyesine ait ambulansın bulunduğu ve Emniyetten haber beklendiğinin bildirildiği; yaralılara ilişkin 112 ekiplerince M.Y.'den bilgi istenmesi üzerine 9-10 tane ağır/yürüyemeyecek durumda, 10-20 tane hafif/yürüyebilecek durumda yaralı olduğunun bildirildiği; Y.'in ambulansın olay yerine gelip gelmeyeceği sorusuna cevaben, Emniyetten haber beklendiğinin Abdülceliloğlu petrol arkasında güvenli bölgede ambulansın bekleyeceğinin belirtilmesi üzerine *"bir daha aranmamasını"* istediği; 112 ekiplerinin olay yerine yakın güvenli bölgede beklemelerini teminen Emniyetle görüşme yapıldığı ve teyit edilen bölgede ambulansların bekletildiği anlaşılmıştır.

14.3. 25/1/2016 tarihli ses kayıtlarından, terör örgütü mensuplarıyla güvenlik kuvvetleri arasındaki sıcak çatışmanın devam ettiği; 155 tarafından 112 aranarak Nusaybin caddesi mevkiinden geçen sivil araçlara PKK'lı teröristlerce ateş açıldığı, sıcak temasın devam ettiği, 112 görevlilerinin can güvenliği açısından olay yerine gelmelerinin uygun olmayacağı, mayın ve tuzaklardan dolayı sıkıntı olduğunun belirtildiği, anlaşılmıştır.

14.4. 26/1/2016 tarihli ses kayıtlarından, 112 tarafından F.S.'in verdiği irtibat numaralarının arandığı, birinin cevap vermediği diğer ikisine ulaşılamadığı; yaralılar hakkında bilgi almak için F.S.'in aranması üzerine 2 ağır yaralı olduğunun bildirildiği, 112 ekiplerince bodrumda mahsur kalan biri ile görüşülebilirse tıbbi yardım konusunda sözlü/uzaktan yönlendirme yapılabileceği belirtilmişse de S.'ın, ellerinde tıbbi malzeme olmadığını belirttiği; S.'ın konuyla ilgili hükümetle ikili görüşmelerin devam ettiğini henüz sonuca varılamadığını belirtmesi üzerine kendisinden haber bekleneceği hususu teyit edilerek görüşmenin sonlandırıldığı, anlaşılmıştır.

14.5. 27-29/1/2016 tarihleri arasındaki ses kayıtları ile tutanakların incelenmesinden, Milletvekili F.S. ile yaralıların durumlarına ilişkin ve hastaneye intikallerinin sağlanmasını teminen görüşmelerin yapıldığı ancak bölgede sıcak çatışma ortamının devam ettiği; 29/1/2016 günü bölgede bulunan ekiplere terör örgütü mensupları tarafından ateş açıldığı bu nedenle bir şehit ile iki yaralının olduğu; yaralıların gelebileceği göz önünde bulundurularak 83. ve 84. kavşakta ambulansların tedbir amaçlı olarak 24/1/2016 tarihinden itibaren bekletildiği, anlaşılmıştır.

14.6. 30/1/2016 tarihli ses kayıtlarından, şikayet başvuru belgesinde adı geçen ve bodrum katında mahsur kaldığı iddia edilen şahıslar arasında yer alan İ.B.'in 112 Acil Çağrı Merkezini

arayarak bir binanın bodrum katında mahsur kaldıklarını, 9 sağlam kişinin, 16 yaralının olduğunu, bunlardan 7'sinin durumunun ağır ayrıca 6 şahsın da eks olduğunu bildirerek yardım istediği; binanın yerini tespit etmek için 112 ile 155 tarafından sorular yöneltildiği üzerine, Cudi mahallesi Caferi Sadık Sokak Abdülceliloğlu petrol yanında Nusaybin caddesine 100 metre uzakta 2 katı yıkılmış 3 katlı kırmızı binanın bodrum katında olduklarını belirtildiği; artık sürünerek de olsa çıkmak istediklerini, polislin belirttiği yere gelebileceklerini ifade ettikleri; telefon numarasının istenmesi üzerine buldukları yerde telefonun çekmediği belirtilerek bir irtibat numarasının verildiği; arama yapılan telefon numarasının 112'nin sistemine düşmediği, hatsız arama yapıldığı; F.S.'ın yanlarına gelip gelmediğinin sorulması üzerine 10 gündür kimseyle görüşmediklerini belirttiği, F.S.'ı aramak yerine neden 112'nin aranmadığı sorusuna cevaben kendilerine 112'nin geldiği söylendiğinden ayrıca 112'yi aramadıklarını ifade ettiği; yanlarında silah, el bombası vb. olup olmadığı sorusuna cevaben herkesin sivil vatandaş olduğu, ölenlerin sokağa çıkma yasağından önce İstanbul, İzmir gibi büyükşehirlerden gelen Dev-Genç grubuna üye üniversiteli gençlerden oluştuğu, kendisinin de Hakkari'li olduğu sokağa çıkma yasağından 1 gün önce araç bulamadığı için Hakkari'ye gidemediği; **aynı evde bu kişilerin nasıl bulunduğu sorusuna cevaben, nasıl geldiklerini bilmedikleri, sağlam arkadaşların onları oraya topladıklarını, birbirlerini tanımadıklarını, çoğunun Cizre dışından olduğu; daha önce iki kez ambulans gönderilmesine, megafonla çağrı yapılmasına rağmen neden çıkmadıkları sorusu üzerine ambulansları görmediklerini, çıktıklarını ancak çatışma olduğu için geri döndüklerini;** Emniyet ile İ.B. arasında yapılan telekonferansta yaralıların bulunduğu yeri tespit amacıyla sorular sorulduğu ancak tam adres verilmediği bunun üzerine Emniyet tarafından 1 saat sonra 112'nin aranmasının söylendiği; 1 saat sonra İ.B.'in 112'yi arayarak milletvekili F.S.'ın ambulansları gönderdiği ve kendilerini alırtacağı bilgisini verdiği, Bakanlık tarafından 112 aranarak "84. kavşakta yedi ambulansın beklediği, bir tanesinin 4 yataklı olduğu, bir tanesinin kırmızı binaya 200 metre kala güvenli bölgede olduğu, diğer ambulansın 83. kavşaktan vakaya yönlendirildiği, Belediyenin ambulansı ile 2 itfaiye personelinin ise kırmızı binaya bakmaya gittikleri" bilgisinin verildiği anlaşılmıştır. Olay yerinden 112 Komuta Kontrol Merkezine 31/1/2016 tarihinden itibaren bir ihbar düşmemiştir.

15. Bu süreçte 26/1/2016 tarihinde M.T.², 29/1/2016 tarihinde M.Y.³ ve 4/2/2016 tarihinde M.T.⁴ **uluslararası ve ulusal yayın kuruluşlarına mülakat vermişlerdir.** M.T. Ö.- G. televizyonuna verdiği mülakatta özetle, *"esir alınmamak için bir binanın bodrum katından diğer bir binanın bodrum katına geçiş yaptığını, günlerdir kimseye seslerini duyuramadıklarını, bataryalarının bittiğini, yangın çıkması üzerine itfaiyeyi aramak zorunda kaldıklarını, adresi tam söyleyince infazla karşı karşıya kaldıklarını"*, belirtmiştir.

16. 4/2/2016 tarihli 6 adet tutanağın (bkz. p.8.12) incelenmesinden, 4/2/2016 günü saat 9:00 sıralarında 83. kavşakta bekleyen Sağlık Bakanlığına ait iki adet ambulansın Nusaybin Caddesi üzerinde bulunan Emir Tajdin Sokak girişine 9:15 itibarıyla intikal ettikleri, 11:15'te de belirtilen adrese Şırnak Belediyesine ait ambulansın intikal ettirildiği ve 15:30'a kadar ambulansların tepe lambaları açık vaziyette bekledikleri; bu süreçte 15-20 dakikalık aralıklarla anonsların yapıldığı; saat 14:30'da Haber Merkezinin telsiz kestirmelerinde BTÖ mensuplarının **"Ambulansların yaralıları almak için geldiklerini ve buraya karşı eylem için hazır beklediklerini"** anons etmesi, beklenen bölgenin çatışma bölgesine yakın olması, çatışmaların yoğunlaşması ve şarapnel parçalarının araçların önüne düşmesi üzerine, **Ambulansların zırhsız olması ve sağlık görevlilerinin can güvenliği riske girdiğinden son kez çağrı yapıldığı ancak yaralı şahıs ya da şahısların gelmediği, güvenlik gerekçesiyle Haber merkezinin bölgeden ayrılın talimatı doğrultusunda ambulansların bölgeden ayrıldıkları, tespit edilmiştir.**

17. 5/2/2016 tarihli iki adet tutanağın incelenmesinden, 5/2/2016 günü saat 13:00 sıralarında 83. kavşakta bekleyen Sağlık Bakanlığı'na ait ambulansın Nusaybin Caddesi üzerinde bulunan Emir Tajdin Sokak girişine intikal ettiği; buradan megafon marifetiyle sık sık yaralı şahıslar varsa güvenle gelebilecekleri yönünde anonslar yapıldığı ancak kimsenin gelmediği; saat 14:00'te Haber Merkezinin telsiz kestirmelerinde BTÖ mensuplarının *Ambulanların buldukları yere el bombası atarak saldırı yapacakları yönünde bilgi alınması üzerine sağlık görevlilerinin can güvenliği gözetilerek olay yerinden ivedilikle güvenli bölgeye geçtikleri tespit edilmiştir.*

18. Şırnak 112 Acil İl Ambulans Servisi Çağrı Kayıt Formlarının incelenmesinden, ambulansların 24/1/2016 tarihinden 10/2/2016 tarihine kadar tedbir amaçlı olarak Cizre 83. ve 84. kavşak ile Cudi Mahallesi Caferi Sadık Sokakta (28 Ocak, 30 Ocak ve 8 Şubat) bekletildikleri anlaşılmıştır.

D. Kamu Denetçisi Mehmet ELKATMIŞ'ın İnceleme ve Araştırma Bulguları

19. 6328 sayılı mezkur Kanunun "Bilgi ve belge isteme" başlıklı 18 inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile Şırnak Valiliğini muhatap yazılara istinaden, Şırnak Valiliğinin .././2016 tarih ve ... sayı ile .././2016 tarih ve ... sayılı yazılarına, Adalet Bakanlığının .././2016 tarih ve ..-... sayılı yazısı ile İçişleri Bakanlığının .././2016 tarih ve sayılı yazısı ve içeriklerine "İdarenin şikayete ilişkin açıklamaları" başlığı altında yer verilmiştir.

III. HUKUKİ DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

A. İlgili Mevzuat

20. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 3/3/1992 tarihli 1992/54 sayılı ve B.M. Genel Kurulu'nun 20/12/1993 tarihli 48/134 sayılı kararlarıyla kabul edilen "İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması için Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler/**Paris Prensipleri'nin Ulusal kuruluşların yetkileri ve görevlerini düzenleyen ilk bölümünün 3 üncü maddesi;**

20.1. (a) Hükümete, parlamentoya ve diğer ilgili bütün organlara, bunların talebi üzerine veya kendi inisiyatifleriyle, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin konularda görüş bildirir, tavsiyelerde bulunur, öneriler ve raporlar sunar; ulusal kuruluşlar bunları kamuya açıklamaya karar verebilir; *ulusal kuruluşların* bu görüşleri, tavsiyeleri, önerileri ve raporlarının ilgili oldukları alanlar ve yetkili oldukları konular şunlardır:

(i) İnsan haklarının korunması ve yaygınlaştırılması konusundaki yasama ve yürütme hükümleri ile yargının düzenlenmesiyle ilgili hükümler; bu amaçla ilgili olarak ulusal kuruluşlar, yürürlükteki yasaları, mevzuatı ve yasa tasarıları ile yasa önerilerini incelerler ve metinlerin, insan haklarının temel ilkeleriyle uyumlu hale getirilmeleri için uygun gördükleri tavsiyeleri yaparlar; gerek gördükleri takdirde, yeni yasaların kabul edilmesini, yürürlükteki yasaların uyumlu hale getirilmesini ve idari önlemlerin alınmasını veya değiştirilmesini tavsiye ederler;

(ii) Uygun gördükleri insan hakları ihlalleri vakalarına el koyarlar;

(iii) İnsan haklarının ulusal düzeydeki genel durumu ve **daha özel sorunlar üzerine raporlar** hazırlarlar;

(iv) Ülkede olup biten insan hakları ihlalleri vakalarına hükümetin dikkatini çekerler, bu ihlallerin son bulması için hükümete her türlü girişimi önerirler ve gerektiği takdirde hükümetin tavır ve tepkilerine ilişkin görüş bildirirler.

20.2. (b) Ulusal düzeyde yürürlükte olan yasaların, mevzuatın ve uygulamaların, insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ve mekanizmalarla uyumlu hale getirilmesini ve hayata geçirilmesini teşvik ederler ve sağlarlar; ...düzenlemelerini içerir.

21. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

21.1. 3 üncü maddesi; *“Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.”*

21.2. 29 uncu maddesi; *“1. Herkesin, kişiliğinin serbestçe ve tam gelişmesine olanak veren topluma karşı ödevleri vardır. 2. Herkes haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olur. 3. Bu hak ve özgürlükler hiçbir koşulda Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.”,*

21.3. 30 uncu maddesi; *“Bu bildirgenin hiçbir kuralı, herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.”,* hükmünü amirdir.

22. BM Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi

22.1. “Hakları kötüye kullanma yasağı” başlıklı 5 inci maddesinin birinci fıkrası;

“1. Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, bir Devlete, gruba veya kişiye, Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerin tahribini amaçlayan bir faaliyete katılma veya tasarrufta bulunma hakkı tanıdığı veya hak ve özgürlüklerin bu Sözleşmede belirtildiğinden daha geniş ölçüde sınırlandırılmasına imkân verdiği şekilde yorumlanamaz.”,

22.2. “Yaşama Hakkı” başlıklı 6 ncı maddesinin birinci fıkrası

“1. Her insan doğuştan yaşama hakkına sahiptir. Bu hak hukuk tarafından korunur. Hiç kimse yaşama hakkından keyfi olarak yoksun bırakılamaz.”, hükmünü amirdir.

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

23.1. “Yaşam hakkı” başlıklı 2 nci maddesi;

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması”,

23.2. “Hakları kötüye kullanma yasağı” başlıklı 17 nci maddesi;

“Bu Sözleşme’deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme’de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz.”, hükmünü amirdir.

24. 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

24.1. “VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları;

“Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.”,

24.2. “V. Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5 inci maddesi;

“Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”,

24.3. “I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği” başlıklı 12 nci maddesi;

“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.”,

24.4. “III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması” başlıklı 14 üncü maddesi (Değişik: 3/10/2001-4709/3 md.);

“Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.”,

24.5. I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı başlıklı 17 nci maddesi; “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

(...) (1) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.”, hükmünü amirdir.

25. 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu

25.1. “Kurumun görevi” başlıklı 5 inci maddesinin birinci fıkrası;

“Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.”,

25.2. “Başvuru ve usulü” başlıklı 17 nci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkrası; “(3) Yapılan başvurulardan;

...

b) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olanlar,

...

incelenmez.”

(4) Kuruma başvuruda bulunulabilmesi için, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gereklidir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular ilgili kuruma gönderilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, idari başvuru yolları tüketilmese dahi başvuruları kabul edebilir., hükmünü amirdir.

26. 10/6/1949 tarihli 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu

26.1. 11 nci maddesinin (C) bendi;

*“İl sınırları içinde **huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir.***

Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

Bu hususta alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır.”,

26.2. 32 nci maddesinin (Ç) bendi;

*“İlçe sınırları içinde **huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi kaymakamın ödev ve görevlerindedir.***
Bunları sağlamak için kaymakam gereken karar ve tedbirleri alır.

Bu hususta alınan ve ilan edilen karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır.”, hükmünü içerir.

27. 28/3/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

27.1. “Şikâyet hakkı” başlıklı 7 nci maddesi;

“İdarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarına karşı, Kanun ve bu Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler Kuruma şikâyet başvurusunda bulunabilir. Ancak, şikâyetin insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik olması hâlinde menfaat ihlali aranmaz.”,

27.2. “İnceleme ve araştırma usulü” başlıklı 22 nci maddesinin dördüncü fıkrası;

“Şikâyet konusunun insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere, kadın ve çocuk haklarına ilişkin olması halinde yerinde inceleme ve araştırma yapılabilir...” , hükmünü amirdir.

B. Şikayet Konusuna İlişkin Uygulamalar

28. Adalet Bakanlığı tarafından bilgi-belge talebimize istinaden gönderilen 03/03/2016 ve 14/4/2016 tarihli cevabi yazıların ekinde yer alan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde

uygulanan sokağa çıkma yasağı ve yürütülen operasyonlar nedeniyle AİHM'ye yapılan tedbir talepli başvurulara ilişkin verilen kararların incelenmesi sonucunda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

28.1. Türkiye'nin güneydoğusundaki bazı yerleşim birimlerinde Ağustos 2015'ten itibaren Vali ve Kaymakamlar tarafından uygulanan sokağa çıkma yasağı ile bağlantılı olarak geçici tedbirlerin gerekliliğinin Türk Hükümetine bildirilmesi talebiyle, Aralık 2015 tarihinden itibaren çok sayıda başvurunun iletildiği;

28.2. 14/4/2016 tarihli idarenin bahse konu yazısı itibarıyla, 32 adet tedbir talepli başvurunun olduğu, bunlardan 26'sının reddedildiği, 5'inin kabul edildiği (4'ünün ölüm, 1'inin hastaneye sevk nedeniyle kaldırıldığı) 1'i hakkında henüz karar verilmediği;

28.3. AİHM'nin, geçici tedbir alınması ve Türk Hükümetine bildirilmesi talepleri konusunda verdiği ara ret kararlarında, bölgedeki durumun ciddiyetinin aşikâr olduğuna vurgu yaptığı; başvuruların ulusal yargı makamlarının hiçbir incelemesine tabi tutulmaksızın iletilmesi nedeni ile bilgi eksikliği ve olayların aslını öğrenmedeki güçlüğü Mahkemenin görevini yapmasını engellediği; Mahkemece, ikincilik ilkesine uygun olarak, ulusal mahkemelerin bu tür acil durumları ele almada daha iyi bir konumda olduğu; başvurucuların, yaşamları gerçek ve yakın bir tehdit altında olan kişilere koruma sağlanması için ulusal ve yerel makamlarla doğrudan iletişime geçme imkânlarının olduğu; bu bağlamda başvuranları doğrudan acil servislerle irtibat kurmaya teşvik ederek başvuranların acil servislere, sağlık durumları ve buldukları konum hakkında doğru ve geçerli bilgiler vermeleri gerektiği hususlarına dikkat çektiği;

28.4. Mahkeme tarafından ayrıca, "...Bölgedeki aşikâr olan vahim durum dikkate alındığında, ... vücut bütünlükleri bakımından korumasız durumda olan başvuranların talep etmeleri halinde gerekli bakıma, yardıma erişebilmelerini sağlamak üzere tüm makul adımların hükümet tarafından atılacağına" güvenildiği; Hususlarına değinildiği anlaşılmıştır.

29. Anayasa Mahkemesi tarafından, bölgede yaşanan terör olayları üzerine güvenlik kuvvetlerince gerçekleştirilen operasyonlar ve sokağa çıkma yasağı uygulamaları konusunda iletilen bireysel başvurular⁵ kapsamında, tedbire ilişkin ara kararların incelenmesi sonucunda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

29.1. Anayasa Mahkemesine iletilen bireysel başvurularda, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan bazı il ve ilçelerde mülki amirler tarafından alınan sokağa çıkma yasağı kararlarının, bölgede yaşayan halkın Anayasa ile güvence altına alınan yaşama, kötü muamele yasağı, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği ve korunması, eğitim, sağlık vb. haklarını ihlal ettiğinden bahisle, sokağa çıkma yasağı kararı alınmasının ve uygulanmasının engellenmesi hususunda tedbir kararı verilmesi talep edilmiş olup, Mahkeme tarafından söz konusu tedbir taleplerinin tamamı reddedilmiştir.

29.2. Mahkeme başvurularında, Valilik ve Kaymakamlıklar tarafından alınan sokağa çıkma yasağının kanuni dayanakları olarak 10/6/1949 tarihli 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11 inci maddesinin (C) bendi ile 32 nci maddesinin (Ç) bendine atıfta bulunmuştur.

29.3. Mahkeme, mülki amirler tarafından 5442 sayılı Kanunun ilgili maddeleri uyarınca, "sokağa çıkma yasağı" kararları alındığını; bu kararlara gerekçe olarak terör örgütü mensuplarının yakalanması, terör olayları nedeniyle halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması, sokak aralarındaki barikatların kaldırılması, hendeklerin kapatılması ve kurulan bombalı düzeneklerin imhası çalışmaları esnasında sivil vatandaşların can ve mal

güvenliğinin temin edilmesinin gösterildiğini belirterek; mülki amirlerin bu gerekçelerle kamu düzenini, halkın can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla sokağa çıkma yasağı ilan etmesinin temelsiz olduğunun söylenemeyeceğini vurgulamış, başvurucuların yaşamlarına, maddi ve manevi bütünlüklerine yönelik derhal tedbir kararı verilmesini gerektiren ciddi bir tehlike bulunduğu dosyası kapsamındaki mevcut bilgi ve belgelerden anlayamadığı gerekçesiyle koşulları oluşmayan tedbir taleplerini reddetmiştir (M.G. ve Ö.E. (TAK), B. No:2015/15266, 11/9/2015, pr.14, M.D.B. (TAK), B. No: 2015/19545, 22/12/2015, pr.16).

29.4. Mahkeme, yukarıda bahse konu 11/9/2015 ve 21/12/2015 tarihli kararlarında vurguladığı hususlara sonraki tarihli başvurularda da değinmiş ve somut olayları kendi koşullarında değerlendirdikten sonra, başvurucuların sokağa çıkma yasaklarına ilişkin genel nitelikteki tedbir talepleri hakkında önceki tarihli kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığını belirterek talepleri reddetmiştir.

30. ...'ın şikayet başvurusunda adı geçen M.Y., R.A., S.U., F.Y. ve M.D.'in da aralarında yer aldığı 14 kişi için **2016/1652** sayılı başvuruyla ve F.K.'in aralarında yer aldığı 31 kişi için **2016/2602** sayılı başvuruyla Anayasa Mahkemesi'nden, "*Şırnak Valiliği tarafından alınan sokağa çıkma yasağının uygulanmaması ve yaşamları ile fiziksel bütünlüklerinin korunması konularında tedbir kararı verilmesi*" talep edilmiştir.

31. Söz konusu başvurulara ilişkin Anayasa Mahkemesince verilen 29/1/2016 ve 12/2/2016 tarihli tedbire ilişkin ara kararların incelenmesinden, **başvuruda adı geçen şahısların sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanabilmesi için kamu makamlarını belli bir yönde hareket etmeye zorlayacak şekilde tedbir kararı verilmesine yer olmadığından tedbir taleplerinin reddine karar verildiği anlaşılmıştır.**

32. Anayasa Mahkemesi'nin 2016/1652 başvuru numaralı ve 29/1/2016 tarihli kararının şikayete konu somut olayı ilgilendiren paragrafları aşağıda alıntılanmıştır:

"1. Başvuru, Şırnak ili Cizre ilçesinde yaralı oldukları ve sağlık hizmetlerine erişemedikleri ileri sürülen kişilerin yaşama hakkı, işkence ve eziyet yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiaları hakkındadır.

10. Avukatlar, başvurucu oldukları belirtilen kişilerin ve yanlarında bulunup isimleri tespit edilemeyen diğer kişilerin, Cudi mahallesinde güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu ağır yaralandıklarını, "Bostancı sokak No: 23" adresinde bulunan bir binanın bodrum katında olduklarını, Valilik tarafından hastaneye sevklerinin yapılmadığını ve buldukları binanın bombalanmaya devam edildiğini ileri sürmüşlerdir.

11. Avukatlar tarafından Anayasa Mahkemesine yukarıdaki bilgilerin verilmesiyle yetinilmiştir. Ayrıca avukatlar tarafından AIHM'e yapılan ilk başvuruda, yaralıların "Cafer-i Sadık sokak No: 5-7" adresinde olduğu, buldukları bodrumun üst kısımlarının bombardıman nedeniyle tamamen yıkıldığı, yaralıların oksijen alamayacak şekilde toz ve moloz altında kaldığı, çoğu ağır 30 yaralı bulunduğu iddia edilmiştir. Ancak daha sonra AIHM'e verilen ek bilgide yaralıların bulunduğu adres Anayasa Mahkemesine de bildirilen yukarıdaki adres olarak değiştirilmiştir.

16. Bu aşamaya kadar elde edilen bilgi ve belgelerden [Şırnak Valiliğinin 28/1/2016 tarihli cevabi yazısı kastedilmektedir], başvurucu oldukları belirtilen kişilerin hiçbirinin sağlık hizmetine erişmek için doğrudan kamu kurum ve kuruluşlarıyla iletişime geçemedikleri, Milletvekili F.S.'in kamu kurum ve kuruluşlarını arayarak olayla ilgili bilgi verdiği ve yardım talep ettiği, iddia edilen yaralanma olayının meydana geldiği 23/1/2016 tarihinden itibaren bugüne kadar yaralıların bulunduğu yere ilişkin olarak AIHM ve resmi makamlara üç ayrı adresin bildirildiği,

son olarak F.S. tarafından 28/1/2016 günü yaralıların bulunduğu adresin bilinmediğinin ifade edildiği anlaşılmıştır.

20. Başvurucu oldukları belirtilen kişilerden M.Y.'in kullandığı belirtilen cep telefonu numaraları, sağlık personeli tarafından iletişime geçilmesi hâlinde sağlık durumları ve buldukları yer ile ilgili sağlıklı bilgi edinilebileceği ve bu çerçevede sağlık hizmetlerine erişimleri yönünden gerekli girişimlerde bulunulabileceği değerlendirilerek 28/1/2016 tarihinde saat 17:49'da Valilikle paylaşılmıştır.

21. Şırnak Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü görevlileri (iki doktor ve bir acil tıp teknisyeni) tarafından düzenlenerek 28/1/2016 tarihinde saat 23:32'de iletilen bilgi ve belgelerden, sağlık görevlilerinin başvuru oldukları belirtilen kişilerle ilk kez doğrudan iletişim kurabildiği anlaşılmaktadır.

22. Başvurucu oldukları belirtilen kişilerden M.Y. sağlık görevlileriyle yaptığı görüşmede; bir binanın bodrumunda toplam 19 yaralı bulunduğunu, yaralılardan 3-4'ünün durumunun ağır olduğunu, buldukları adres sorulduğunda ise milletvekili F.S. ile görüşülmesi gerektiğini belirtmiştir.

23. Görüşmenin devamında ambulansların güvenli bölgede hazır olarak bekletildiğinin ve güvenlik nedeniyle binanın bulunduğu belirtilen yere kadar gelinemediğinin ifade edildiği, daha iyi durumda olan kişilerin ağır yaralıları ambulansların bulunduğu noktaya taşıyıp taşıyamayacağını anılan kişiye sorulduğu; ancak dışarı çıkmaları hâlinde güvenlik güçleri tarafından ateş açılabilmesine ilişkin kaygısını içeren cevabın alındığı görülmüştür.

24. Sağlık görevlilerinin anılan kişiye, güvenlik güçlerinin verdiği güvence kapsamında ambulansların güvenli bölgede bekletildiğini ve her gün benzer şekilde işlemlerin güvenlik güçlerinin bilgisi dâhilinde yapıldığını belirtmeleri üzerine, anılan kişinin; yapabileceği herhangi bir şey olmadığını, bir daha kendisiyle irtibata geçilmemesini, F.S. ve İ.B. ile irtibata geçilmesi gerektiğini belirterek görüşmeyi sonlandırdığı anlaşılmıştır.

31. Somut olayda, başvuru oldukları belirtilen kişilerin güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu yaralandığı ve hâlen bir binanın bodrum katında bulunduğu, güvenlik güçlerinin yaralıların bulunduğu binaya ağır silahlarla saldırmaya devam ettiği, sağlık hizmetlerine erişimlerinin güvenlik güçleri tarafından engellendiği şeklinde üç temel **iddia** ortaya koydukları görülmektedir.

Sağlık Hizmetlerine Erişimin Güvenlik Güçleri Tarafından Engellendiği İddiası

40. Başvuru formunda, resmi makamların ambulansların giderek yaralıları almasına izin vermediği ileri sürülmektedir. Valilik, terör örgütü üyeleri tarafından hazırlanan barikatlar, kazılan hendekler ve bombalı tuzaklar nedeniyle başvuru oldukları belirtilen kişilerin buldukları iddia edilen noktaya ambulansların ulaşımının mümkün olmadığını belirtmektedir. Valilik, başvuru oldukları belirtilen kişilerin bulunduğu yere yakın güvenli alanlara ambulansların gönderilerek bekletildiğini, sağlık durumu iyi olan başvuru oldukları belirtilen kişilerin ağır yaralıları ambulanslara taşımalarının defalarca teklif edildiğini ancak bu teklifin kabul edilmediğini belirtmektedir.

41. Öte yandan, sağlık görevlilerinin doğrudan iletişim kurduğu başvuru oldukları belirtilen kişilerden M.Y., 19 yaralıdan 3-4'ünün ağır yaralı olduğunu belirtmektedir. Ancak M.Y. sağlık görevlilerinin yaralıları güvenli bölgeye taşınması için yaptığı teklifi kabul etmemiş, kendisinin yapabileceği bir şey olmadığını belirtmiş, F.S. ve İ.B. ile iletişim kurulmasını, bundan sonra kendisinin aranmamasını istemiştir. **Belirtilen hususlar dikkate alındığında, kamu**

makamlarının başvuru oldukları belirtilen kişilerin sağlık hizmetine erişimlerini keyfi olarak engelledikleri anlaşılamamaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvuru olduğu belirtilen kişilerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanabilmesi için kamu makamlarını belli bir yönde hareket etmeye zorlayacak şekilde tedbir kararı verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.”

Denmek suretiyle, Tedbir taleplerinin REDDİNE; başvuru sahiplerinin kamu makamlarıyla doğrudan iletişim kurmaya davet edilmelerine; Kamu makamlarının belirsizliğin ortadan kalkması durumunda sağlık görevlilerinin ve güvenlik güçlerinin yaşam haklarını da dikkate alarak başvuru sahiplerinin sağlık hizmetine erişimleri için gerekli tedbirleri almasına; ... oybirliği ile karar verilmiştir.

33. Anayasa Mahkemesi'nin 2016/2602 başvuru numaralı ve 12/2/2016 tarihli kararının şikayete konu somut olayı ilgilendiren paragrafları aşağıda alıntılanmıştır:

“1. Başvuru, Şırnak ili Cizre ilçesinde yaralı oldukları ve sağlık hizmetlerine erişemedikleri ileri sürülen kişilerin yaşama hakkı, işkence ve eziyet yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiaları hakkındadır.

10. Avukatlar, başvuru formunda isimleri belirtilen kişilerin güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu ağır yaralandıklarını, yaralı olduğu iddia edilen F.K.ve V.Ç.'in Bostancı Sokak No: 23 adresinde bulunan bir binanın bodrum katında, dokuz kişinin Narin Sokak'ta numarası bilinmeyen bir binanın bodrum katında, yirmi kişinin ise isimleri tespit edilemeyen diğer kişilerle birlikte Beyazıt Sokak'ta numarası bilinmeyen bir binanın bodrum katında bulduklarını, resmi makamlar tarafından hastaneye sevklerinin yapılmadığını ve buldukları binaya yönelik askeri saldırının devam ettiğini ileri sürmüşlerdir.

29. Avukatların iddialarına karşılık Valilik, 10/2/2016 tarihli ilk cevabında, bu kişilere; buldukları yeri tam olarak bildirmemeleri, sağlıklı iletişim bilgisi vermemeleri, resmi makamlara üçüncü kişiler aracılığıyla ulaşmaları ve bölgede güvenlik kuvvetleri ile terör örgütü mensupları arasında şiddetli çatışmaların yaşanması nedeniyle henüz ulaşamadığını ve bu kişilerin buldukları yerden alınmaları hususunda çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir.

30. Valilik ayrıca, Anayasa Mahkemesine daha önce yapılan başvurularda ağır yaralı ve binadan çıkamayacak durumda olduğu belirtilen kişilerin devamlı olarak adres değiştirdiklerini, kendi imkânlarıyla ya da başkalarının yardımıyla adres değiştirebilen kişilerin sağlık kurumlarına da ulaşabileceklerini belirtmiştir.

31. Valiliğin bu iddialarına paralel olarak, başvuru formlarında binaların bodrumlarına sığınan kişilerin sayısının giderek arttığının belirtilmesi üzerine, yaralı olduğu belirtilen kişilerin adres değişikliği yapıp yapmadıkları konusunda tereddüt oluşmuş ve bu husus avukatlara sorulmuştur.

32. Avukatlardan Ramazan Demir anılan soruyu, “Devletin güvenlik güçlerinin ateşinden kaçan yurttaşlar mahalle arasına dağılmış şekilde sürekli yer değiştirerek hayatta kalmaya çalışmaktadırlar.” şeklinde cevaplamıştır.

33. Öte yandan, Valilik tarafından 11/2/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine gönderilen ek bilgilendirme yazısında; Bostancı Sokak, Narin Sokak ve Beyazıt Sokak'ta bulunan binalara sağlık görevlileri ve ilgili personellerle gidildiği ve bu adreslerde yaralıların bulunmadığının anlaşıldığı belirtilmiştir. Ayrıca arama tarama faaliyetleri sırasında muhtelif binalarda güvenlik güçleriyle girdiği çatışma sonucu hayatını kaybeden terör örgütü üyelerinin cenazeleriyle karşılaşıldığı ve adli mercilerce bu hususta soruşturma başlatıldığı ifade edilmiştir.

34. Valiliğin son verdiği bilgilerden, avukatların belirttiği adreslere gidildiği ancak yaralı olduğu iddia edilen kişilere ulaşılamadığı anlaşılmıştır. Bu husus dikkate alındığında, başvuru olduğu belirtilen kişilerin sağlık hizmetlerine erişimi yönünden bu aşamada tedbir talepleri hakkında bir karar verilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

35. Bununla birlikte kamu makamlarının, kim olduklarına bakılmaksızın başvuru olduğu belirtilen kişilerin buldukları yerin tespiti ve sağlık hizmetlerine erişimleri için gerekli tedbirleri alması demokratik bir hukuk devletinde bireylerin yaşam haklarının korunması yükümlülüğünün bir gereğidir.

Denmek suretiyle, Tedbir kararı verilmesine yer olmadığına; kamu makamlarının, kim olduklarına bakılmaksızın başvuru olduğu belirtilen kişilerin buldukları yerin tespiti ve sağlık hizmetlerine erişimleri için gerekli tedbirleri almaya devam etmesine; ... oybirliğiyle karar verilmiştir.

C. Kamu Denetçisi Mehmet ELKATMIŞ'ın Kamu Başdenetçisi'ne Önerisi

34. Kamu Denetçisi önerisinde özetle, ambulans araçlarına yönelik olarak terör örgütü üyesi pusu kuran keskin nişancılarca açılan aralıksız ateş, yolların mayın vb. patlayıcılarla tuzaklanmış olması, buna rağmen ambulans araçlarının makul mesafede hazır bekletilmesi, bahse konu kişilerin hastanelere götürülmek üzere buldukları yerden alınması amacıyla Valilik tarafından operasyonlara defalarca ara verilmesi ve güvenli koridor açılması, bu kararın tüm iletişim araçları ile duyurulması ve olay yerinde gezen zırhlı araçla anons yapılması, bölgede yaşayan masum sivil kişilerden bazılarının bunu fırsat bilip sağlık görevlilerine erişmiş olmaları, fakat şikâyet başvurusuna konu kişilerin, sağlık görevlileri ile iletişim kurma konusunda isteksiz davranmalarına rağmen, sadece BBC gibi uluslararası ve İMCTV gibi ulusal yayın organları temsilcileri ve siyasi kimliğe sahip kişiler ile direk temas kurmaları şeklinde davranış sergilemeleri, söz konusu kişilerin bulunduğu adres konusunda tereddütlü ve/veya yanıltıcı bilgiler aktarılması göz önünde bulundurulduğunda, ayrıca güvenlik güçleri ve sağlık görevlilerinin yaşamlarının da tehlike altında oluşu dikkate alındığında kamu idaresinin, şikâyete konu kişilere ulaşmak ve bu kişilerin canlı ve güvenli şekilde tahliye edilmelerini sağlamak için tüm gerekli gayreti sergilediğini değerlendirmiş ve şikâyet başvurularının REDDİNİ önermiştir.

D. Hukuka ve Hakkaniyete Uygunluk Yönünden Değerlendirme

35. Şikâyetçiler 6 ve 7 numaralı paragraflarda yer verildiği üzere, 14/12/2015 tarihinden itibaren Cizre'de ilan edilen sokağa çıkma yasağı kapsamında terör örgütü mensupları ve güvenlik kuvvetleri arasında 23/1/2016 tarihinde gerçekleşen çatışmadan kaçan çok sayıda sivil vatandaşın, Cudi Mahallesi Bostancı Sokakta bulunan 23 numaralı apartmanın bodrum katına sığındıklarını, ambulans beklediklerini ancak ambulans geçişlerine izin verilmediğini, ismini verdikleri (bkz.p.7) kişiler ile iletişimlerinin 30/1/2016 günü saat 12:31 itibarıyla kesildiğini, bu durumun yaşam hakkı, sağlık hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı gibi temel insan haklarını ihlal ettiğini iddia ve şikâyet etmişler ve söz konusu olayın araştırılması, sorumlularının tespit edilmesi ve yaşam hakkı başta olmak üzere hak ihlallerinin giderilmesini teminen gerekli tedbirlerin alınmasını Kurumumuzdan talep etmişlerdir.

36. Başvuruya konu somut olayda temel sorun, silahlı çatışmaların yaşandığı, terör örgütü mensubu özel eğitim almış keskin nişancıların, bombalı tuzakların, barikatların, hendeklerin (bkz. karara ekli görseller 1-13) bulunduğu bir bölgede terör örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesi için güvenlik kuvvetleri tarafından yürütülen operasyonlar sırasında silahlı çatışmada bir binanın bodrum katına sığındıkları iddia edilen

çok sayıda vatandaşın sağlık hizmetine erişimlerinin sağlanması hususunda, kamu makamlarınca gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığı; bu kişilerin sağlık hizmetine erişim yönünde iradelerinin bulunup bulunmadığı hususlarının tespitinde düğümlemektedir.

37. Söz konusu uyuşmazlığa ilişkin değerlendirmeyi yapmadan önce, 17/12/2016 tarihli ve 2015/5756 sayılı “sokağa çıkma yasakları” hakkındaki şikayet başvurusuna ilişkin 14/6/2016 tarihli Kararımızda yapılan tespitlere burada yer vermek şikayete konu somut olayın geliştiği koşullara işaret etmesi açısından önemlidir:

37.1. Bilindiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti Devleti on yıllardır, ülkenin Doğu ve Güneydoğusunda yer alan topraklarının bir kısmında bağımsız bir Kürt devleti kurmak amacı ile Devletin toprak bütünlüğünü ve güvenliğini tehdit eden, meşru olarak kurulmuş demokratik devlete karşı insan haklarını, temel özgürlükleri ve demokrasiyi hiçe sayarak terörist yöntemler ile saldıran, Avrupa Birliği'nin de terör örgütleri listesinde yer alan PKK/KADEK/KONGRA-GEL ile mücadele etmektedir. Söz konusu mücadele kapsamında, örgütün silahlı eylemlerine başladığı 1984'ten sonra 1987 yılına kadar bölgede sıkıyönetim ilan edilmiş, 1987'den 2002'ye kadar olağanüstü hal yönetimi uygulanmış ve 2002'den itibaren olağanüstü hal yönetimine son verilerek daha demokratik ve sivil bir yönetim anlayışı benimsenmiştir. **Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin hız kazandığı 2002 yılından bu yana Devlet tarafından bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınması ve alt yapısının geliştirilmesi yolunda atılan adımlar bölgede istikrar, güven ve huzur ortamını sağlamış, tesis edilen güven ve huzur ortamı özellikle 7 Haziran genel seçimlerinin ertesinde tüm ülkede artan terör eylemleriyle halk arasında şiddet, korku, panik ve umutsuzluk ortamı yaratılarak bozulmaya çalışılmıştır.**

37.2. Temmuz 2015 itibarıyla eylemlerinde belirgin bir artış meydana gelen bölücü terör örgütü başta yaşam hakkı olmak üzere, özgürlük ve güvenlik hakkı, konut dokunulmazlığı, mülkiyet hakkı, seyahat özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti, eğitim ve öğrenim hakkı gibi temel insan haklarını hedef alan terör saldırıları gerçekleştirmiş, sivil halkın sağlık, eğitim gibi en temel kamu hizmetlerini dahi almasını engellemeye yönelik olarak ambulanslara, hastanelere, okullara, ibadet yerlerine, kamu binalarına saldırmış (bkz. karara ekli görseller 14-21) ve bölgede silah zoruyla özerklik ilan etmeye kalkışmıştır. Bu yapılanmanın karşısında, yürürlükteki mevzuat ve uluslararası kriterlere göre meşru devlet güçleri tarafından yasadışı eylemlerine son vermeleri; teslim olmaları; sivil halka zarar vermemeleri yönünde duyurular yapılmasına rağmen terör örgütü mensupları devlete ve devletin meşru güçlerine karşı her türlü silahlı (bkz. karara ekli görseller 22-29) karşı koymaya devam etmiştir. Bu süreçte mülki amirler tarafından, sokak aralarındaki barikatların kaldırılması, hendeklerin kapatılması ve kurulan bombalı düzeneklerin imhası çalışmaları esnasında ve bölgede güvenlik kuvvetleri tarafından terör örgütü mensuplarının yakalanmasına yönelik yürütülen operasyonlar sırasında sivil vatandaşların can ve mal güvenliğinin temin edilmesi; bozulan kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması için 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C ve 32/Ç maddesi hükümleri uyarınca sokağa çıkma yasağı kararları alınmıştır.

37.3. Söz konusu sokağa çıkma yasağı kararlarının hukuki dayanaktan yoksun olduğu iddiasıyla yapılan yukarıda bahse konu şikayet başvurusuna ilişkin 2015/5756 şikayet sayılı ve 14/6/2016 tarihli kararımızda, ulusal ve uluslararası hukuk ile uygulamalar gözetilerek, öte yandan sokağa çıkma yasaklarının kaldırılması talebiyle Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların tamamının; temel kamu hizmetlerine erişim hususunda yapılan tedbir talepli başvurular bakımından da hem Anayasa Mahkemesi hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince tedbir taleplerinin reddedildiği hususları ele alınıp değerlendirildiğinde,

mülki amirlerce alınan sokağa çıkma yasağı kararlarının hukuka aykırı olmadığı, demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik ve ölçülü olduğu kanaati ve sonucuna varılmıştır. Bir başka deyişle, bölgede mülki amirler tarafından alınan sokağa çıkma yasaklarının özgürlükler ve güvenlik dengesinde gerekli olduğu, kamu yararı, kamu güvenliği ve düzeni lehine, bireysel hak ve özgürlüklerden yararlanma noktasında dengenin orantısız bir şekilde birey aleyhine bozulmadığı tespit edilmiştir.

38. Bilindiği üzere, Anayasamıza göre devletin temel amaç ve görevi (md.5), demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır. Terörle mücadele konusundaki ilkelerin tanımlanmasındaki birincil kaynak ise AİHS ile AİHM içtihatlarıdır. Kuşkusuz, BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile BM Güvenlik Konseyi Kararları ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kararları da önem arz etmektedir. Gerek Avrupa Konseyi gerekse de BM bünyesinde imzalanan sözleşmeler, ortaya konan ilkeler incelediğinde, uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde terörle mücadelenin devletlerin en temel görevi, yükümlülüğü olduğu kuşkusuzdur.

39. Bu doğrultuda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, her demokratik devletin görevinin hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını gözeterek teröre karşı etkili bir koruma sağlamak olduğunu vurgulamış⁶; devletlerin terörizmle mücadelede uymaları gereken ilkeleri ortaya koyan “İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler” başlıklı tavsiye kararında da, devletlerin yetki alanları dâhilinde bulunan herkesin temel haklarını, özellikle de yaşama hakkını terör eylemlerine karşı korumaya yönelik olarak tedbir almakla yükümlü oldukları, bu müspet yükümlülüğün Devletin bu ilkeler uyarınca terörle mücadelesini tamamen haklı kıldığı hüküm altına alınmıştır. Kararda ayrıca, Devletlerin terörle mücadele amacıyla aldıkları tüm tedbirlerin hukuka uygun olması; alınan herhangi bir tedbirin insan haklarını kısıtlaması halinde, bu kısıtlamaların mümkün olduğunca açık bir şekilde ifade edilmesi; gerekli olması ve güdülen amaçla orantılı olması gerektiği kural altına alınmıştır.

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerin tamamında “yaşam hakkı” ilk olarak güvence altına alınmıştır. Bir başka anlatımla, “Yaşam hakkı” tüm hakların en temel olanıdır: Eğer biri yaşam hakkından mahrum bırakılırsa diğer tüm haklar anlamsız olacaktır. Bu hakkın temel olma niteliği “geri alınmaz” olmasından kaynaklanmaktadır. Mahkeme bu nedenle “ilgili madde katı bir şekilde yorumlanmalıdır” demiştir (McCann ve Diğerleri/Birleşik Krallık, Başvuru No:18984/91, 27.09.1995).

41. Sözleşmenin yaşam hakkını düzenleyen ikinci maddesi iki temel öğeyi içermektedir: Yaşam hakkının “kanun tarafından” korunması ve istisnaları tek tek sayılmak suretiyle “yaşamdan mahrum bırakma yasağı”. AİHM de, yaşam hakkının ihlali iddiasıyla açılan davalarda, devletin yalnızca kasıtlı ve hukuka aykırı şekilde yaşama son vermektan kaçınmanın yanı sıra (negatif yükümlülük), aynı zamanda, kendi yetki alanına giren bireylerin yaşamlarını güvence altına almak için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğuna (pozitif yükümlülük) vurgu yapmıştır. Bir başka anlatımla AİHS’nin 2 nci maddesi kapsamında Devlet, ilk olarak, maddede sayılan istisnai durumlar haricinde bir kimsenin yaşamının ortadan kaldırılamaması negatif yükümlülüğü altındadır. İkinci olarak bu yükümlülük, başka birinin suç niteliğindeki eylemleri nedeniyle yaşamı risk altında olan bir bireyi korumak için önleyici operasyonel tedbirler alma şeklinde pozitif bir edimi de içermekte; hatta bir bireyin

yaşamına karşı üçüncü kişinin suç fiillerinden kaynaklanan gerçek ve yakın bir tehlikenin varlığının o anda yetkililer tarafından bilinmesi durumunda ya da bilinmesi gerektiği durumda bu riski bertaraf etmek üzere gerekli tedbirlerin alınmaması yaşam hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir (Osman/Birleşik Krallık Davası, Başvuru no: 23452/94, 28.10.1998).

42. Yukarıda yapılan tespitler ve anlatılanlar ışığında somut olayda güvenlik kuvvetlerince terör örgütü mensuplarına yönelik yürütülen operasyonlar incelendiğinde, Temmuz 2015 itibarıyla bireylerin yaşam hakkını hiçe sayarak, okullara, ambulanslara, karakollara, ibadet yerlerine, kamu binalarına saldırı düzenleyen, mayınlama ve tuzaklama ile başta güvenlik kuvvetleri olmak üzere çok sayıda kişinin ölümüne sebep olan terör örgütünün eylemlerinin halkın can ve mal güvenliğine yönelik gerçek, meşru ve yakın bir tehdit arz ettiği; bu eylemler sonucu vatandaşların can ve mal güvenliğinin kalmadığı, yaşam haklarının tehdit altında olduğu, gündelik yaşamlarını sürdürmelerinin olanaksız hale geldiği; başta, sağlık, eğitim-öğretim olmak üzere temel hak ve özgürlüklerinin kullanımının bilakis örgüt mensuplarının eylemleri nedeniyle engellendiği; **halkın can ve mal güvenliğine yönelik bu tehlikenin ve tehdidin ortadan kaldırılması, bu riski bertaraf etmek üzere mülki amirler tarafından sokağa çıkma yasağı kararı alınması ve gerektiğinde de zor kullanma yoluna başvurulmasının demokratik toplumda zorunlu toplumsal bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik, gerekli, meşru, haklı ve ölçülü bir önlem olduğu; ancak bu şekilde sivililerin yaşam haklarının korunabileceği sonucuna ulaşılmıştır.**

43. Bir başka anlatımla terörle mücadele kapsamında, ülkenin doğu ve güneydoğusundaki bazı il ve ilçelerde AİHS md. 2/2 (a) çerçevesinde “bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için kesin zorunluluk haline gelen kuvvet kullanımına” başvuruyu gerektiren operasyonlar, devletin halklarına karşı birincil görev ve yükümlülüğünün gereği olup, söz konusu operasyonların meşruluğu ve haklılığı hem ulusal hem de uluslararası hukuk ve uygulamalar nezdinde tartışmasızdır. Bununla birlikte, terör örgütü mensuplarıyla güvenlik kuvvetleri arasında devam eden sıcak çatışmalarda meydana gelen yaşam hakkı ihlali iddialarıyla ilgili olarak her bir somut olayın kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekmektedir, bu husus somut şikâyetimizin kapsamına dâhil değildir.

44. Somut olaydaki uyuşmazlık, Şırnak ili Cizre ilçesi Cudi mahallesinde 14/12/2015’ten itibaren aralıksız devam eden sokağa çıkma yasakları kapsamında terör örgütü mensupları ile güvenlik kuvvetleri arasında gerçekleşen sıcak çatışma ortamında bir binanın bodrum katına sığındıkları iddia edilen çok sayıda yaralı kişinin sağlık hizmetine erişimlerinin sağlanması noktasında kamu makamlarının gereken tedbirleri alıp almadıkları ve mahsur kaldıkları iddia edilen bu kişilerin kamu makamları ile işbirliği yapma yönünde iradelerinin olup olmadığının tespitini gerektirmektedir. Söz konusu tespitin yapılabilmesi için, olayın gerçekleştiği 23/01/2016 tarihinden itibaren 112 Acil Çağrı Merkezine düşen çağrılara ilişkin ses kayıtları ile bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

44.1. Şikâyete konu olay, bölücü terör örgütü mensuplarınca el yapımı patlayıcı düzenekler ve mayınlar ile tuzaklanan, hendeklerin açıldığı, barikatların oluşturulduğu bir bölgede, bölgeyi bu unsurlardan temizlemek üzere yaklaşan güvenlik güçlerine bölücü terör örgütü mensuplarınca devamlı surette ateş açılması nedeni ile **sıcak çatışmaların aralıksız ve yoğun olarak devam ettiği bir ortamda gerçekleşmiştir.**

44.2. Şikâyet başvuru belgesinde adı geçen ve sivil oldukları iddia edilen kişiler Cudi Mahallesinde bir binanın bodrum katında mahsur kaldıklarını iddia ettikleri **23/1/2016 tarihinden 30/01/2016 tarihine kadar sağlık hizmetine erişmek için kamu makamlarıyla doğrudan**

iletişime geçmemiş ve 112 Acil Çağrı Merkezine yapılan yardım talepli tüm başvurular Milletvekili F.S. aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

44.3. F.S. tarafından yapılan ilk aramada, Cudi Mahallesi Caferi Sadık Sokakta 12-15 yaralının olduğu ifade edilmiş ancak yaralıların buldukları yere ilişkin tam adres bilgisi verilmemiş, aynı sokak üzerinde 3-4 binaya işaret edilmiştir. F.S.'ın sonraki günlerde yaptığı aramalarda, bahse konu bodrum katına sığınan kişi sayısı ikiye katlanmış, devam eden süreçte de ne yaralıların buldukları adrese ne de yaralıların durumuna ilişkin somut bilgi ve veriye ulaşılamamıştır.

44.4. F.S.'dan telefon numarasına ulaşılan ve bodrum katında bulunan M.Y. 112 tarafından aranmış (24 Ocak), ambulansların güvenli bölgede bekletildiği belirtilmiş, yaralıların ambulansın bulunduğu güvenli noktaya taşınıp taşınamayacakları sorulduğunda güvenlik güçleri tarafından öldürülme iddiası dile getirilerek bir daha aranmamasını istemiştir.

44.5. Bodrum katında mahsur kaldığı iddia edilen kişiler olayın gerçekleştiği 23/1/2016 tarihinden tam 1 hafta sonra ilk kez 30/1/2016 tarihinde 112 Acil Çağrı Merkezini arayarak bir binanın bodrum katında mahsur kaldıklarını buradan çıkmak istediklerini, polislin belirttiği yere gelebileceklerini ifade etmişler, 155'in ısrarlı sorularına cevaben buldukları yeri tarif etmişler ancak tam adres bilgisi vermemişlerdir. Yapılan görüşmede ayrıca, bodrumda bulunan yaralı ve yaralı olmayan şahısların tamamının sivil vatandaşlardan oluştuğu, yanlarında silah, mühimmat vb. bulunmadığı, bir araya tesadüfen toplandıkları, birbirlerini tanımadıkları belirtilmiştir. Belirtilen ve tarif edilen binaya 200 metre kala güvenli bölgeye 10 adet Bakanlık ambulansı ve 2 adet belediye ambulansı gönderilmiş ancak olay yerinden çıkan olmamıştır. 31/1/2016 tarihinden sonra da olay yerinden 112 Komuta Kontrol Merkezine bir ihbar düşmemiştir.

44.6. F.S. tarafından 112 Acil Çağrı Merkezi'ne 23/1/2016 tarihinde yapılan ilk başvurudan 10/2/2016 tarihine kadar, bölgede tespit edilen güvenli alanlara yaralıları almak üzere defalarca ambulans sevk edilmiş, yaralıların ulaşabileceği güvenli bölgelerde, Cizre 83. ve 84. kavşak ile Cudi Mahallesi Caferi Sadık Sokakta (28 Ocak, 30 Ocak ve 8 Şubat) bekletilmiş, bu süreçte sık sık megafonla çağrı yapılmış bölgeye yaklaşan ambulanslara yönelik silahlı saldırılar (bkz. karara ekli görseller 30-39) yapılması üzerine ve telsiz kestirmelerinden BTÖ mensuplarınca ambulanslara silahlı saldırı yapılacağına önceden tespit edildiği durumlarda da sağlık görevlilerinin can güvenliği gözetilerek ambulansların bölgeden ayrıldıkları anlaşılmıştır.

44.7. Yaralıların bulunduğu iddia edilen Cudi Mahallesinde 30/01/2016 günü saat 13:37 sıralarında yürütülen operasyonlar kapsamında BTÖ mensupları, askeri yetkililer tarafından hazırlanan haritaya göre (Bostancı No:23),, olarak numaralandırılan binaları yakarak kaçmışlardır. Şikayet başvurusunda belirtilen Cudi Mahallesi Bostancı Sokak No: 23 numaralı yer (.....) olarak anılan bina, eklentileri ve müştemilatında 12/02/2016 tarihinde güvenlik birimlerince yapılan aramalar neticesinde çok sayıda silah, tabanca, el bombası, hücum yeleği vb. mühimmat ele geçirilmiştir (bkz. p. 8.7. ve alt paragraflar).

45. Bu aşamaya kadar elde edilen bilgi ve belgeler ile yukarıda ortaya konan bulgular ışığında, iddia edilen yaralanma olayının meydana geldiği ilk günden itibaren başvuru belgesinde belirtilen adreste bulunan şahısların sağlık hizmetine erişmek için resmi makamlarla doğrudan iletişime geçmekten ve buldukları adrese ilişkin doğru, açık, kesin bilgi vermektен kaçındıkları; üçüncü şahıslar üzerinden kamu makamlarına erişmek

suretiyle yardım talep ettikleri; bu süreçte ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarına telefonla ulaşarak mülakat verdikleri (bkz.p.15) aynı şekilde her zaman kamu makamlarına da ulaşma imkânlarının olduğu; sıcak çatışmaların devam ediyor olması dolayısıyla buldukları yerden çıkıp ambulanslara ulaşamadıklarını belirtmelerine karşın verdikleri mülakatta bir bodrum katından diğer bir bodrum katına girerek adres değiştirdiklerini ifade ettikleri (bkz. kaynakça ve son not 4), bodrum katında artan yaralı sayısının da bu hususu doğruladığı; yaralı oldukları belirtilen şahısların buldukları iddia edilen noktaya ambulansların ulaşımının bölgenin barikatlar, hendekler ve bombalı tuzaklarla çevrili olması ve bölgeyi bu unsurlardan temizlemek üzere yaklaşan güvenlik güçlerine bölücü terör örgütü mensuplarınca devamlı surette ateş açılması nedeniyle mümkün olmadığı ancak buldukları yere yakın güvenli alanlara ambulansların gönderilerek bekletildiği; yapılan tüm çağrılara rağmen yaralı oldukları iddia edilen kişilerin buldukları yerden çıkmadıkları hatta bu süreçte ambulanslara ve sağlık görevlilerine yönelik saldırıların gerçekleştiği hususları tespit edildiğinden, güvenlik güçleri ve sağlık görevlilerinin yaşamlarına yönelik “yakın tehlike ve tehdit” de dikkate alındığında kamu makamlarının şikâyete konu kişilere ulaşmak ve bu kişilerin güvenli şekilde tahliye edilerek sağlık hizmetine erişimlerini sağlamak için gereken tüm gayreti gösterdiği, tedbirleri aldığı, makul adımları attığı, dosyasından aksinin ispat edilemediği, buna karşın söz konusu kişilerin sağlık hizmetine erişim noktasında kamu makamları ile işbirliği yapma yönünde iradelerinin olduğu saptanamadığından, idarenin insan hakları ve iyi yönetimde uluslararası standartlara uygun eylem ve işlemlerinde hukuka aykırılık tespit edilememiş, şikâyetlerin REDDİ gerektiği kanaat ve sonucuna ulaşılmıştır.

46. Bununla birlikte, olay sonrasında söz konusu binada gerçekleştirilen aramalarda çok sayıda silah, tabanca, el bombası, hücum yeleği vb. mühimmat bulunduğu gözetildiğinde, ayrıca şikâyet başvuru belgesinde adı geçen ve etkisiz hale getirilen, açık kimlikleri tespit edilen şahısların kamu makamlarınca BTÖ mensubu oldukları tespit edildiğinden, başvurularda iddia edildiğinin aksine makul, yeterli şüphe ve bunu destekleyen delillerle (bkz.p. 8.7-8.12) birlikte değerlendirildiğinde, bu kişilerin sivil vatandaş veya rastgele bir araya toplanmış kişiler olmadıkları yönünde tüm dosya kapsamından vijdani kanaat hâsıl olmuştur.

E. İnsan Hakları Yönünden Değerlendirme

47. Bilindiği üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin, yaşam hakkını güvence altına alan ve ölüm cezası verilmesinin haklı olabileceği koşulları belirleyen 2 nci maddesi, Sözleşme'nin, askıya alınmasına izin verilmeyen en temel hükümleri arasında yer almaktadır. İşkence ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezayı yasaklayan 3. madde ile birlikte bu madde, Avrupa Konseyini oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini vurgulamaktadır⁷. Nitekim Anayasamızda da benzer bir şekilde, savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde dahi, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

48. AİHS'nin 2 nci maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının kökenine bakıldığında ise, hakkın kutsallığının tüm inanç sistemlerinde ve kutsal metinlerde tartışmasız olarak kabul edildiği görülmektedir. İnsanların çeşitli sebeplerle birbirlerini öldürmeleri, gerek kutsal metinlerde (bkz. Çıkış 20/13; Matta 7/21, 5/21; Furkan 68) gerekse Konfüçyüsçülük, Caynizm, Taoizm, Şintoizm, Maniheizm gibi inanç sistemlerinde yasaklanmış, pozitif hukuk sistemlerinde de suç olarak düzenlenmiştir⁸.

AİHS'nin 2. maddeye getirdiği yorum aşağıda yer verilen kararlar ile ortaya konmuştur.

49. İlbeyi Kemalöglü ve Meriye Kemalöglü/Türkiye Davası, Başvuru No: 19986/06, 10.4.2012

Mevcut davada, başvuranların yedi yaşındaki oğlu, 2004 yılında kötü hava koşulları nedeniyle okulun erken dağılmasından sonra eve yalnız dönmeye çalışırken donarak hayatını kaybetmiştir. Başvuranlar, Devlet'in oğullarının hayatını koruma yönündeki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği ve ölümüne ilişkin etkin bir soruşturma yürütmediği gerekçeleriyle Sözleşmenin 2 nci ve 6 ncı maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Temyiz işlemleri halen Yargıtay önünde devam eden dava hakkında Hükümet Sözleşmenin 2 nci maddesi çerçevesinde yapılan şikâyetin esaslarına ilişkin hiçbir yorum yapmamıştır. Kararın somut olay açısından önem arz eden bölümleri aşağıda alıntılanmıştır⁹:

“2. Mahkeme değerlendirmesi

(a) Genel ilkeler

32. Mahkeme, 2 § 1 maddesinin ilk hükmünün Devlete; kasıtlı olarak ve kanuna aykırı şekilde kişinin yaşamına son verilmesinden kaçınılması gereğinin yanı sıra yargı yetkisi dahilindeki kişilerin hayatlarını güvence altına almak amacıyla uygun adımlar atmasını buyurduğunu yinelemektedir (bkz. L.C.B / Birleşik Krallık, 9 Haziran 1998, § 36, Karar ve Hüküm Raporları 1998-III).

33. Bu tür pozitif yükümlülüklerin, şimdiye kadar Mahkeme tarafından incelenen birçok farklı bağlamda ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, örneğin, denetim hususunda, Mahkeme; bireyin hayatının üçüncü bir kişinin suç teşkil eden eyleminden dolayı gerçek ve yakın risk altında olduğunun içinde bulunulan koşullardan dolayı kamu makamlarınca bilinmesi veya bilinmesi gereken durumlarda, yetkililerin bireyin yaşamını korumakla yükümlü olduğunu belirtmektedir (bkz. Osman / Birleşik Krallık, 28 Ekim 1998, § 115, Karar ve Hüküm Raporları 1998- VIII).

36. Ancak, özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar dikkate alınarak yapılması zorunlu kabul edilen işlevsel tercihler göz önüne alındığında; pozitif yükümlülük, yetkililer üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Bu doğrultuda, hayati tehlikenin var olduğu her durumda, kamu makamları bu tehlikenin gerçekleşmesinin engellenmesi amacıyla Sözleşme çerçevesinde işlevsel önlemler almakla yükümlü değillerdir. Pozitif yükümlülüğün ortaya çıkması için; yetkililerce, belirli bir kişinin hayatının gerçek ve yakın tehlike içinde olduğunun bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumların varlığı kabul edildikten sonra; böyle bir durum dahilinde, makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde kamu makamlarının önlem almakta başarısız oldukları tespit edilmelidir (bkz, diğer yetkililer içinde, Keenan / Birleşik Krallık, no. 27229/95, §§ 89-92, AİHM 2001-III, ve A. ve Diğerleri / Türkiye, no. 30015/96, §§ 44-45, 27 Temmuz 2004).

(b) Mevcut davada genel ilkelerin uygulanması

41. Mahkeme, yukarıda belirtilen ilkeyi (fıkra 36) yeniden vurgulamakta ve her hayati tehlikenin mevcut olduğu durumda, yetkililerin tehlikenin gerçekleşmesini önlemek amacıyla Sözleşme çerçevesinde işlevsel önlemler almasını gerektirmeyebileceğini belirtmektedir. Ancak, mevcut davanın koşulları altında, kötü hava şartları nedeniyle ilköğretim okulunun nadir olarak erken kapanması düşünüldüğünde; Mahkeme'ye göre, potansiyel riskleri en aza indirmek ve öğrencileri

korumak amacıyla okul yetkililerinden temel tedbirler alınmasını beklemek mantık dâhilindedir.

...

47. Yukarıdaki bilgiler ışığında Mahkeme, yerel makamların, başvuranların yedi yaşındaki oğullarının yaşam hakkına gereken titizliği göstermediği sonucuna varmıştır.

48. Dolayısıyla, Mahkeme, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin ilk itirazını reddeder ve Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine karar verir.

50. Yukarıda bahse konu kararında Mahkeme, Devletin yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğünün insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar gibi değişkenler gözetilerek, kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmaması gerektiğine vurgu yapmış, belirli bir kişinin hayatının gerçek ve yakın bir tehlike içinde olduğunun bilindiği veya bilinmesi gerektiği durumda dahi yaşam hakkı ihlalinin söz konusu olabilmesi için, Devletin ancak makul ölçüler çerçevesinde ve sahip olduğu yetki kapsamında bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde tedbir almakta başarısız olduğunun tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

51. Anayasa Mahkemesi'nin 4/12/2013 tarihli ve 2013/2075 başvuru numaralı kararı

Başvurucuların yakınları, Hidro Elektrik Santrali (HES) göleti içinde yer alan enerji nakil hattı direklerinde meydana gelen arızanın onarımına giderken kullandıkları deniz bisikletinin alabora olması sonucu suya düşmüşler, yaklaşık bir saat yirmi dakika suda kurtarılmayı beklemişler ve kendilerine ulaşılamayınca suda kaybolmuşlardır. Başvurucular yakınlarının, geçirdikleri iş kazasında kurtarma faaliyetlerinden sorumlu olan yetkililerin ihmali nedeni ile hayatlarını kaybettiklerinden ve ölüm olayında ihmali bulunan sorumluların gerekli izin verilmediği için yargılanamadıklarından bahisle Anayasanın ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Yargılama sonucunda, kurtarma faaliyetlerinin zamanında yürütülmemesi suretiyle yaşam hakkının ihlali iddialarının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmişse de AYM'nin yaşam hakkının korunmasında devletin pozitif yükümlülüğünün sınırlarına ilişkin yaptığı tespitler açısından kararın önemli bölümleri aşağıda alıntılanmıştır:

“iii. Kurtarma Faaliyetlerinin Zamanında Yapılmaması Suretiyle Yaşamı Koruma Yükümlülüğünün İhlali İddiası

60. Devletin yaşamı koruma görevi, bir kaza sonucu ortaya çıkan yaralanmalarda bir kişinin yaşamının veya sağlığının tehlikede olduğu ve bu durumun yetkili makamlara bildirildiği durumlarda, acil yardım ve kurtarma hizmetlerinin sağlanmasını da kapsamaktadır. Devletin bu konuda sahip olduğu yükümlülük, her bir olayın koşullarına bağlı olmak üzere, itfaiye, ambulans ve hatta ilgili olayın gerektirdiği durumlarda hava kurtarma hizmetlerinin sağlıkları ve yaşamları tehlikede olanlara ulaştırılmasını kapsayabilecektir. Ayrıca, yaşam hakkını koruma pozitif yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında değerlendirme yapılırken öncelikli olarak bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin (mekanizmaların) yeterli olup olmadığı değerlendirilmeli, sonrasında ise mevcut mekanizmaların somut olayda etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı değerlendirilmesine yer verilmelidir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Furdik/Slovakya, B. No: 42994/05, 2/12/2008).

62. Başvurucular yakınları uzun süre suda beklemelerine rağmen kurtarma ekiplerinin zamanında gelmediği için yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

63. ... somut olayda, olayın haber alınmasından itibaren yetkililerin olay yerine varış için hemen gerekli hazırlıklara başladıkları ve olay yerine vardıkları ancak göletin bulunduğu alan, gerekli teçhizat ve personelin bir araya getirilmesi itibariyle bunun biraz zaman aldığı, olay yerine varış sonrasında da gerekli arama kurtarma işlerine başlanıldığı ancak havanın karanlık olması, göletin fiziki şartları ile buzla kaplı olmasının arama kurtarma faaliyetlerini güçleştirdiği, ertesi günlerde yapılan arama çalışmalarında işçilerin cesetlerine ulaşıldığı ve işçilere müdahale süresinin onların gölette buzlara tutunarak hayatta kalmaya çabaladıkları süreye yetmediği değerlendirilmiştir.

67. Başvuru konusu olayda yaşanan ölümlerin kasıtlı bir eylem sonucu meydana gelmediği ortadadır. Bu durumda, kurtarma faaliyetleri konusunda yetkili olan kişilerin muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmalinin, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek olayda ortaya çıkan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almama gibi bir durumun bulunup bulunmadığına karar verilmesi gerekmektedir....

72. Bu bağlamda Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülükler, devlete yaşamı veya sağlığı tehlikeye giren kişilere belirli bir zaman dilimi içinde olay mahalline gelip kurtarma ve acil sağlık yardımı verilmesi zorunluluğu yükleyecek kadar genişletilemez. Hava kurtarma hizmetlerinin yerine getirilmesinde hava koşulları, bölgenin ulaşılabilirliği ve teknik zorunluluklar gibi çeşitli sınırlayıcı unsurlar böyle genel bir yükümlülüğün yerine getirilmesini zorlaştıracak ve sorumlular açısından üstesinden gelemeyecekleri aşırı bir yük oluşturacaktır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Furdik / Slovakya (KK), B. No:42994/05, 02/12/2008).

73. Bu durumda soruşturma dosyasında yer alan belge ve bilgilerden, kurtarma faaliyetleri konusunda yetkili olan kişilerin olası sonuçların farkında olmalarına rağmen kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek harekete geçmedikleri sonucuna götürecek bir bulguya rastlanılmamıştır..."

52. Yukarıda bahse konu kararında Mahkeme, devletin pozitif yükümlülüğünün hangi edimleri kapsayacağını olayın koşullarına göre farklılaştığını belirtmiş, devletin kişinin yaşam hakkını korumak için ortaya çıkan riskleri bertaraf etmek üzere, olayın koşullarına özgü sınırlayıcı ve güçleştirici unsurları da dikkate alarak, yetkisi dâhilindeki tüm imkânları kullanıp kullanmadığının, muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmalinin olup olmadığının tespitinin gerektiğine vurgu yapmıştır.

53. 49-52 numaralı paragraflar somut olaya uygulandığında, bodrum katında mahsur kaldıkları iddia edilen kişilerin sağlıklarının ve yaşamlarının tehlikede olduğunun bildirildiği andan itibaren yetkili makamlarca acil yardım hizmetlerinin sağlanması için derhal harekete geçildiği; şikâyete konu olayın bölücü terör örgütü mensuplarınca el yapımı patlayıcı düzenekler ve mayınlar ile tuzaklanan, hendeklerin açıldığı, barikatların oluşturulduğu bir bölgede, bölgeyi bu unsurlardan temizlemek üzere yaklaşan güvenlik güçlerine bölücü terör örgütü mensuplarınca devamlı surette ateş açılması nedeni ile sıcak çatışmaların aralıksız ve yoğun olarak devam ettiği bir ortamda gerçekleştiği; bölgeye giden ambulanslara silahlı saldırı yapıldığı, güvenlik güçleri ile sağlık görevlilerinin yaşamlarının yakın ve gerçek bir tehdit altında olduğu, bu koşulların bölgeye ulaşılabilirliği güçleştirdiği; söz konusu sınırlayıcı unsurların varlığına rağmen ambulansların güvenli bölgede sürekli bekletildikleri tespit edildiğinden, kamu makamlarının kişilerin sağlık hakkına erişimlerini sağlamak için gerekli ve yeterli önlem almadıklarını, makul adımları atmadıklarını ya da

kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek harekete geçmediklerini söylemek mümkün değildir.

54. Gülsen Gökdemir/Türkiye Davası, Başvuru No: 66309/09, Karar tarihi: 11/6/2015

Başvuranın eşi, 24 Ocak 2005 tarihinde Bulancak ilçesinde yer alan bir iskelede balık tutarken denize düşerek boğulmuştur. Mahkeme, başvuranın şikâyetlerinin, eşinin ölümüne ilişkin yürütülen soruşturmanın etkinliği ile ilgili olduğunu ve Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini değerlendirmiş ve yargılama sonucunda başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle oy birliğiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Kararın somut olay açısından önem arz eden bölümleri aşağıda alıntılanmıştır¹⁰:

“13. Mahkeme, 2. maddenin sadece bir Devlet görevlisinin güç kullanımından kaynaklanan ölümlerle ilgili olmadığını yinelemiştir. Söz konusu maddenin birinci paragrafının ilk cümlesi, Sözleşmeciler Devletlere, yetki alanlarında bulunan herkesin yaşamını güvence altına almaya yönelik tedbirler almaları yönünde pozitif bir yükümlülük getirmektedir. Bu tür bir pozitif yükümlülüğün, şimdiye kadar Mahkeme tarafından incelenen birçok farklı bağlamda ortaya çıktığı tespit edilmiştir: ...

17. Mahkeme bu kapsamda, denize düştükten sonra boğulma tehlikesinin açık bir risk olduğunu ve başvuranın savunmasız olmayan eşi gibi ortalama bir insandan bu riski değerlendirmesinin ve bu riskten kaçınmasının bekleneceğini vurgulamıştır. Nitekim Sözleşme'nin 2. maddesi, özellikle bir kişinin kendisini haksız tehlikeye maruz bırakması konusunda bir derece sorumluluk sahibi olması başta olmak üzere, yaşam hakkının söz konusu olduğu bir faaliyette her bir bireye mutlak bir güvenlik derecesinin sağlanmasını güvence altına aldığı şeklinde yorumlanamaz (bk. Bone, yukarıda anılan, Kalender / Türkiye, no. 4314/02, § 49, 15 Aralık 2009 ve Fedina / Ukrayna, no. 17185/02, § 65, 2 Eylül 2010). Kazanın gerçekleştiği yerde sadece güvenlik ekipmanlarının bulunmaması ya da uyarı levhası konulmaması, Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca Devletin sorumluluğu açısından dayanak teşkil etmez; zira bu durum, yetkililere aşırı bir yük getirirdi (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde Koseva / Bulgaristan (k.k.), no. 6414/02, 22 Haziran 2010).”

55. Yukarıda alıntılanan paragraflar somut olaya uygulandığında, AİHS'nin 2 nci maddesinin bireyin bedensel bütünlüğüne zarar verme riski taşıyan tüm yaşam faaliyetlerinde mutlak düzeyde bir güvenliği garanti ettiği şeklinde yorumlanamayacağı, bodrum katında mahsur kaldıkları ve ağır yaralı oldukları iddia edilen kişilerin sağlık hizmetine erişimlerini sağlamak ve yaşam haklarını korumak için kamu makamlarınca gereken tüm önlemlerin alınmasına ve makul adımların atılmasına karşın (bkz.p.45 ve 53), yaralıların ulusal ve yerel makamlarla doğrudan iletişime geçmeyerek mahsur kaldıklarını iddia ettikleri 7 gün boyunca üçüncü kişiler üzerinden yardım talep ettikleri, bu süreçte ve sonrasında da (30 Ocak) kamu makamlarına buldukları adrese ilişkin doğru, açık, kesin bilgi vermedikleri, bir bodrum katından diğer bir bodrum katına girerek sürekli adres değiştirdikleri, bölgeye yaklaşan ambulanslara ateş açıldığı ve yapılan tüm çağrılara rağmen buldukları yerden çıkmadıkları hususları birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde, mahsur kalan kişilerin sağlık hizmetine erişim noktasında kamu makamları ile işbirliği yapma yönünde iradelerinin olduğunun saptanamadığı, yaşam haklarının tehlikeye maruz kalmasında bizzat sorumluluklarının olduğu tespit edilmiş ve bölgede yaşanan çatışma ortamının güvenlik güçleri ve sağlık görevlilerinin de yaşam hakkını tehdit ettiği dikkate alındığında Devlete yaşamı korumayla ilgili *"sınırsız bir pozitif sorumluluk"* yüklenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

56. Somut olayda ayrıca, 2709 sayılı T.C. Anayasasının "Kanun Önünde Eşitlik" başlıklı 10 uncu maddesinde ifadesini bulan kanun önünde eşitlik ilkesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 13 üncü maddesindeki etkili başvuru hakkının ve 17 inci maddesindeki hakları kötüye kullanma yasağının ihlal edildiğine dair herhangi bir bulgu ve bilgiye rastlanmadığı gibi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde yazılı ve güvence altına alınmış olan haklara da aykırı bir durum tespit edilememiştir.

F. İyi Yönetim İlkeleri Yönünden Değerlendirme

57. Günümüzde demokratik, modern ve katılımcı yönetim anlayışında idarelerden sadece hukuka uygun olarak hareket etmeleri değil aynı zamanda iyi yönetim ilkelerine de uygun işlem tesis etmeleri beklenmektedir.

58. 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin "İyi yönetim ilkeleri" başlıklı 6'ncı maddesinde *"Kurum, inceleme ve araştırma yaparken idarenin, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde; kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması gibi iyi yönetim ilkelerine uygun işlem ve eylem ile tutum veya davranışta bulunup bulunmadığını gözetir ve iyi yönetim ilkelerine uyar."* hükmü yer almaktadır. Söz konusu Yönetmelik hükmünde yer alan ilkelerin kaynağını teşkil eden Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 41 inci maddesinde de iyi yönetim hakkından bahsedilmekte olup, benzer ilkelere Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen "Avrupa Doğru İdari Davranış Yasasında da yer verilmiştir.

59. Söz konusu ilkeler yönünden yapılan değerlendirme neticesinde; İdare tarafından, şikâyet konusuyla ilgili bilgi ve belgelerin süresinde Kurumumuza gönderildiği, idarenin eylem ve işlemleri ile açıklamaları incelendiğinde "makul sürede, gerekçeli karar verildiği", "şeffaf", "hesap verebilir" yeterli, ikna edici olduğu anlaşıldığından, idarenin "*kanunlara uygunluk*", "*ölçülülük*", "*yetkinin kötüye kullanılmaması*", "*hesap verilebilirlik*", "*makul sürede karar verme*", "*kararların gerekçeli olması*" "*kararların geciktirilmeksizin bildirilmesi*" olarak sıralanan **iyi yönetim ilkelerine uygun davrandığı** tespit edilmiştir. Şikâyete konu başvurular idari başvuru yolları tüketilmeksizin incelendiğinden, idarenin şikâyetçilere yönelik işlemleri bağlamında şikâyetçiler yönünden ayrıca değerlendirme mümkün olmamıştır.

IV. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

A. Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

60. 14/6/2012 tarih ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 17 inci maddesinin sekizinci fıkrasına göre Kamu Denetçiliği Kurumu'na, dava açma süresi içinde yapılan başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurmakta olup, 21 inci maddenin birinci fıkrası uyarınca başvurunun Kurum tarafından reddedilmesi halinde, durmuş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

B. Yargı yolu

61. 2709 Sayılı 1982 Anayasasının Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Başlıklı 40.maddesinin 2.fıkrasında, "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." hükmü yer almakta olup, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ilgili idarenin işlemine karşı 60 günlük dava açma süresinden arta kalan süre içinde Mardin İdare Mahkemesine yargı yolu açıktır.

V. KARAR

Yukarıda açıklanan gerekçe ve dosya kapsamına göre **ŞİKÂyetlerin reddine,**

Kararın **ŞİKÂyetçilere, İçişleri Bakanlığına ve Şirnak Valiliğine** tebliğine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisince karar verildi.

e-imzalıdır

M.Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi